

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Spoluúčast rodičů na vzdělávání v mateřské škole

Vypracovala: Ivana Kahounová

Vedoucí práce: PaedDr. Alena Váchová

České Budějovice 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, 27. března 2015

Ivana Kahounová

Poděkování

Děkuji vedoucí práce PaedDr. Aleně Váchové za odborné vedení, za pomoc a cenné rady při zpracování této bakalářské práce. Ceníím si času, který mi věnovala. Též děkuji své rodině za vstřícnost a pochopení po celou dobu mého studia.

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá současnou participací rodičů na vzdělávání dítěte v mateřské škole. Obsahem teoretické části je charakteristika současné rodiny s předškolními dětmi, vývoj vztahu školy a rodiny, charakteristika současné mateřské školy a spoluúčasti rodičů na vzdělávání dítěte v ní. Je zde vymezeno legislativní zakotvení participace rodiny na vzdělávání v mateřské škole a její zastoupení v různých programech mateřských škol. Praktická část je věnována výzkumnému šetření, které zjišťuje, jakým způsobem rodiče participují na vzdělávání svých dětí ve vybraných mateřských školách v Českých Budějovicích a okolních obcích. Následně je porovnána spoluúčasť rodičů v jednotlivých typech mateřských škol ve městě a na vesnicích.

Klíčová slova

Rodina, mateřská škola, předškolní vzdělávání, spolupráce rodiny a školy, participace rodiny na vzdělávání

Abstract

This bachelor thesis deals with parent participation in kindergarten education in the present day. The theoretical part includes a characteristic of present-day families with pre-school children, a description of the development of parent-school relationship, a characteristic of present-day kindergarten and parent participation on child's pre-school education therein. It also defines the legislative framework for family participation in kindergarten education and for the representation of family in various programmes organized by the kindergarten. The practical part is dedicated to the research project whose goal is to provide an overview of the ways parents participate in kindergarten education in České Budějovice and its surroundings. It also examines how parent participation differs in individual types of kindergartens both in town and in the village.

Key words

Family, kindergarten, pre-school education, family participation in education process

OBSAH

ÚVOD	7
I. TEORETICKÁ ČÁST	9
1 RODINA A RODIČOVSTVÍ	9
1.1 Funkce rodiny	10
1.2 Charakteristika současné rodiny	10
1.3 Výchova dítěte v rodině	14
1.4 Výchovné styly	15
2 MATEŘSKÁ ŠKOLA A JEJÍ FUNKCE	18
2.1 Výchova a vzdělávání dítěte v mateřské škole	18
2.2 Charakteristika současné mateřské školy	20
2.3 Spoluúčast rodičů na vzdělávání v mateřské škole	21
2.3.1 <i>Legislativní ukotvení participace rodiny na vzdělávání v MŠ</i>	<i>22</i>
II. PRAKTICKÁ ČÁST	26
3 CÍL PRÁCE A VÝZKUMNÉHO OTÁZKY	26
3.1 Cíl práce	26
3.2 Výzkumné otázky	26
4 METODIKA	27
4.1 Metody získávání dat	27
4.2 Kvantitativní výzkum	28
4.2.1 <i>Dotazník</i>	<i>28</i>
4.3 Kvalitativní výzkum	29
4.3.1 <i>Rozhovor (interview)</i>	<i>29</i>
4.4 Charakteristika výzkumného souboru	30
5 VÝSLEDKY	34
5.1 Dotazník	34
5.2 Rozhovor (interview)	43
6 DISKUZE	50
ZÁVĚR	53
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	55
SEZNAM PŘÍLOH	58

ÚVOD

Bakalářská práce s názvem Spoluúčast rodičů na vzdělávání dítěte v mateřské škole se zabývá posouzením participace rodičů na vzdělávacím procesu v mateřské škole, způsobem zapojení rodičů do dění v mateřské škole a porovnáním rozdílů v jednotlivých typech předškolních zařízení ve městě a na vesnici.

Podle mých dlouholetých zkušeností se v současné době silně změnil postoje rodičů ke školnímu vzdělávání, k mateřské škole i k učitelkám. S příchodem demokratického systému se změnil pohled rodičů na profesi učitelky v mateřské škole a také učitelky více respektují rodiče svěřených dětí. Rodiče se více zajímají o školní práci a činnosti dětí, vyžadují více informací o svých dětech. Rodiče chtějí být partnery učitelek.

V první části mé teoretické práce jsem se zaměřila na rodinu. Jednotlivé kapitoly vysvětlují pojem rodiny a objasňují její funkce, které jsou nezbytné pro udržení kvality rodiny. V této kapitole je též posouzení dnešního pohledu mladých lidí na rodičovství a dopadu rodičovství na jejich budoucí vztah. Součástí celku o rodině je kapitola, v níž je charakterizována dnešní rodina. Jsou zde uvedené negativní i pozitivní změny. Současná doba odsunula vstup do manželství i narození potomků na pozdější dobu. Mladí lidé budují nejprve kariéru, chtějí cestovat a nechtějí se vázat partnery. Přibývá párů, které žijí v neformálním vztahu, lidé se často rozvádějí, zvyšuje se počet neúplných rodin. Nezbytným doplněním této části je kategorizace výchovných stylů, s jakými se v dnešní rodině můžeme setkat.

V druhé části je prezentována samotná mateřská škola jako hlavní instituce předškolního vzdělávání, jsou zde zmíněny její důležité funkce a cíle výchovy a vzdělání. Prostor zde má i vysvětlení charakteristiky mateřské školy. Také dnešní mateřská škola prošla nemalými změnami. Vedle tradičních mateřských škol vznikají různé alternativní modely, některé mateřské školy jsou soukromé, jiné církevní. Jejich pojetí, vize a zaměření jsou zde zmíněny.

Neméně důležitá je i poslední kapitola teoretické části, která je věnována samotné participaci rodičů na vzdělávání dětí. Posun zaznamenal i vývoj vztahu rodiny a školy. Mateřská škola má spoluúčast s rodiči vymezenou Rámcovým vzdělávacím

programem pro předškolní vzdělávání a toto legislativní vymezení je objasněno v samostatné kapitole. Objasněním rozdílů v různých typech mateřských škol a jakým způsobem je spoluúčast vymezena v jejich programech, je věnován prostor v poslední části.

Cílem praktické části je zjistit, jakým způsobem rodiče participují na vzdělávání svých dětí v mateřských školách a jak se odlišuje spoluúčast rodičů v jednotlivých typech mateřských škol. Pro svou výzkumnou práci jsem si vybrala k posouzení pět mateřských škol ve městě, z nichž dvě jsou alternativní a čtyři mateřské školy na venkově. Formou dotazníku pro rodiče a individuálními rozhovory s učitelkami jsem porovnávala rozdíly na jednotlivých mateřských školách. Ke svému výzkumnému šetření jsem tak použila a vyhodnotila názory obou zúčastněných stran, školy i rodičů.

Potřebné informace jsou získány z odborné literatury, z výsledků dotazníkového šetření rodičů předškolních dětí v Českých Budějovicích a okolí, dále pak z individuálních rozhovorů s učitelkami jednotlivých škol ve městě a na vesnicích.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 RODINA A RODIČOVSTVÍ

Rodina je základní jednotkou v životě lidské společnosti. Jedná se o malou sociální skupinu, která je propojena nejen pokrevně, ale i citovými vazbami (KRAUS, POLÁČKOVÁ, et al., 2001). Také Střelec (1992) popisuje rodinu jako malou skupinu společně žijících lidí, kteří zpravidla manželským svazkem vytvoří soužití partnerů a dětí v dané společnosti. Jak dále uvádějí Kraus, Poláčková et al. (2001, s. 78) „*Rodina je tedy postavena na partnerství osob opačného pohlaví, které má trvalejší ráz, a na příbuzenství. Výchozím znakem každé rodiny je existence nejméně jednoho dítěte bez zřetele na věk.*“

Rodičovství je podle výše uvedených definic základním atributem rodiny. Příchodem dítěte se z párového soužití stává rodina. Kladným přínosem rodičovství je, že narození dítěte dává životu hlubší smysl a vzájemně sbližuje oba partnery. Rodiče se snaží být nejlepším vzorem pro své dítě a své záporné vlastnosti potlačit (HELUS, 2007). K tomu Sobotková (2001, s. 115) dodává, čím je mateřství pro ženy. „*Mateřství je pro některé ženy také příležitost k sebevyjádření a osobnímu rozvoji, dodává pocit osobní hodnoty, event. smysluplnosti života.*“ Rodičovství je důkaz dospělosti jednotlivých párů. A jak dále uvádí stejná autorka: „*Zde je pozoruhodný rozdíl mezi muži a ženami – tento důvod uvádí 79 % žen, ale jen 21 % mužů.*“ (SOBOTKOVÁ, 2001, s. 116)

V neposlední řadě rodičovství zaznamenává i negativní dopad na manželský vztah. Po narození dítěte uvádí asi 50% párů změny v oblasti fyzické a citového vyčerpání žen. (SOBOTKOVÁ, 2001). Značná část rodičů si svou roli jako „vychovatel“ nedokáže představit. Svou rodičovskou roli vidí v péči v oblasti základních potřeb jako je jídlo, ošacení, bezpečné prostředí a láska. V tomto případě se odráží na mladých párech absence přípravy na manželský a rodičovský způsob života (MALACH, 2010).

1.1 Funkce rodiny

Funkce rodiny jsou uvedeny „jako úkoly, které plní rodina jednak vůči svým členům, ale také ve vztahu ke společnosti.“ (PRŮCHA, ed., 2009, s. 487)

Základní funkce rodiny jsou:

Ekonomicko- zabezpečovací funkce – její podstata tkví v zapojení členů rodiny do výrobní a nevýrobní sféry různých odvětví, odpovědnost za materiální a finanční zabezpečení rodiny (STŘELEČ, 1992).

Biologicko-reprodukční funkce – zde je její význam spatřován v uspokojování biologických a sexuálních potřeb jedince, zabezpečení pokračování rodu (KRAUS, POLÁČKOVÁ, 2001). Tato funkce má význam pouze v rodinném prostředí, je základem pro další funkce (JANIŠ, LOUDOVÁ, 2011).

Výchovná (nebo socializačně výchovná) funkce – Kraus, Poláčková (2001) se k této funkci vyjadřují, že se jedinec učí přizpůsobit životu ve společnosti, osvojuje si pravidla a způsoby chování. Janiš, Loudová (2011) zdůrazňují i vliv vrozených dispozic, které na jedince v prostředí rodiny působí.

Emocionální funkce – utváření citového pouta k ostatním členům rodiny a naplňování základních lidských potřeb je velice důležitou funkcí (MALACH, 2010). Také Janiš, Loudová (2011) považují za důležité zabezpečení pocitu stability, bezpečí a jistoty a utváření dlouhodobých citových vazeb v rodině.

Relaxační a regenerační funkce – význam této funkce narůstá, rodina se snaží o aktivní využívání volného času, do popředí se dostávají společenské, sportovní a kulturní aktivity (MALACH, 2010).

V průběhu historického vývoje se rodina mění a s ní se proměňují i některé její funkce a jejich význam. Opravilová (2005) zdůrazňuje, že trvale jsou nejdůležitější funkce socializační a edukační.

1.2 Charakteristika současné rodiny

V dnešní době se změnil charakter rodiny. Současná rodina zaznamenává velké změny, některé jsou pozitivní, na druhé straně se objevuje řada negativ. Mladí lidé nevstupují do manželství v nízkém věku, věk lidí, kteří svůj vztah završují sňatkem,

stoupá. Zvyšuje se úroveň vzdělání rodičů, narůstá zaměstnanost žen a tak přibývá i dvoukariérových manželství. Klesá autorita otců, úloha otce živitele se také vytrácí (MALACH, 2010). Narození dítěte se odsouvá na pozdější dobu, rodiči se partneři stávají až ve vyšším věku, z dřívějších dvaceti let se hranice posouvá na současných dvacet šest let (OPRAVILOVÁ, 2005). Na předním místě stojí vybudování kariéry a prioritou také bývá upevňování pracovních pozic.

Dalším znakem současné rodiny je pokles významu hodnot a stability rodiny, partneři se často rozvádí. Jak uvádí Kraus, Poláčková (2001) v posledních letech se rozvede přibližně 40 % manželství. Rozvedení partneři pak uzavírají druhá a třetí manželství. Ke změnám došlo i ve struktuře dnešní rodiny. Snížil se počet dětí v rodině, vytrácí se soužití více generací a přibývá tzv. jednočlenných domácností (KRAUS, POLÁČKOVÁ, 2001).

Jednočlenné domácnosti nevznikají jen na základě rozvodů, ale objevuje se absence očekávání trvalého vztahu. Stoupá počet lidí, kteří spolu žijí v tzv. „nesezdaném“ soužití (bez oficiálně uzavřeného manželství), sňatek není důvodem společného bydlení ani při narození dítěte. Přibývá tak dětí narozených mimo manželství. Podle statistik Českého statistického úřadu (2012) žije 13,4 % dětí v neúplných rodinách (PRŮCHA, KOŤÁTKOVÁ, 2013). V rodinách, kde chybí druhý partner, dochází k absenci jednoho z rodičů. Rodin s osamělým rodičem po rozvodu či rozchodu partnerů v dnešní době přibývá. Je to dáno vysokým očekáváním od vztahu, mění se hodnoty v rodině, více se tolerují mimomanželské vztahy. V současné době přibývá zralejších žen, ve věku kolem třiceti pěti let, které jsou převážně finančně zajištěné, úspěšné ve svém povolání a pořízují si dítě, dokud jim biologický věk dovolí. Nechybí obavy, že nenalezly partnera (SOBOTKOVÁ, 2001).

Mnohé funkce rodiny, které byly její prioritou, převzaly jiné sociální instituce. Stravování se uskutečňuje mimo rodinu, aktivity volného času zajišťují zařízení jako jsou domovy mládeže, sportovní kluby a podobně (ČÁP, 1980). Oslabuje se programová náplň rodiny a Sobotková (2001) poukazuje na to, že rodina má snahu některé své funkce převést na školní instituce. Důvodem může být i prodlužování času

rodičů, stráveného ve svém zaměstnání. To pak způsobuje nedostatek času na společně prožité chvíle v rodině (MALACH, 2010).

V dnešní době chybí v rodině komunikace, četba vhodné literatury a náhradním řešením se stává pasivní sledování pohádek z televizorů či videorekorderů, společenské hry nahrazují počítače. Dnešní rodina klade velký důraz na materiální hodnoty, rodina je silně ovlivněna reklamou, mění svůj životní styl, přibývá rozdílů mezi jednotlivými rodinami. Některé rodiny jsou zatíženy půjčkami, což vede k oslabení sociálních poměrů. (KRAUS, 2008)

Vyznačení znaků současné rodiny podle Čábalové (2011) je shrnutím předchozích charakteristik dnešní rodiny

- zmenšování rodiny
- odcizování uvnitř rodiny
- vyšší rozvodovost
- demokratizace až liberálnost výchovy
- rozdílnost v socio-ekonomické úrovni
- devalvace hodnot
- pracovní zatížení ženy a muže
- izolovanost rodiny

V současné době dochází často k narušení funkčnosti rodiny. Helus (2007) na základě těchto poznatků rodinu dělí takto:

- **Nezralá rodina** se vyznačuje nízkým věkem rodičů a ekonomicko-sociálními problémy. Mladí rodiče jsou silně závislí na prarodičích. Nezralost rodičů se projevuje v oblasti životních hodnot a nedostatečných životních zkušenostech. Chybí zde často pocit něhy, dochází ke konfliktům z důvodu, že dítě bylo nechtěné apod.

- **Přetížená rodina** - zde mají rodiče skutečný zájem o dítě, milují ho, avšak dítě trpí nedostatkem důležitých potřeb. Důvodem je přetíženost rodičů, konfliktů v zaměstnání nebo přímo v rodině (konfliktogenní prostředí). Zde je mnoho důvodů - narození dalšího dítěte, nemoc člena rodiny nebo ekonomické problémy.
- **Ambiciózní rodina** je taková, kde u rodičů je prioritou vzestup a seberealizace. Rodiče své děti hýčkají na úkor rozvoje osobnosti dětí. Chybí zde láska, soucítění, potřeba jistoty a bezpečí.
- **Perfekcionistická rodina** uplatňuje soustavný nátlak na dítě, které musí podávat vysoké výkony bez ohledu na jeho schopnost, předpoklady a zájmy. Dítě se ocitá v permanentní zátěži, což má za následek vyčerpání, úzkost, deprese a jiná psychosomatická onemocnění.
- **Autoritářská (autokratická) rodina** je rodinou, kdy rodiče požadují bezmeznou lásku a poslušnost, vztahy jsou omezeny na příkazy a zákazy. V této rodině se často užívá trestů (psychických i fyzických). Vzniká atmosféra strachu a napětí.
- **Protekcionistická rodina** se vyznačuje rozmazlující výchovou. Rodiče se snaží vyhovět dítěti za každou cenu a ochraňují dítě před negativními vlivy okolí, dítě nemá možnost být odpovědné za své omyly a chyby.
- **Liberální a improvizující rodina.** V této rodině často chybí řád, smysluplný program, nejsou zde určené výchovné cíle a pravidla. Objevuje se lenost, pochybné zábavy a egoistické chování.
- **Odkládající rodina.** V současné společnosti se setkáváme s velkým nárůstem tohoto typu dysfunkční rodiny. Rodiče z různých důvodů „odkládají“ dítě k rodičům, tetám, přátelům a narušuje se tím emocionální zrání dítěte. Dítě si těžko vytváří vztah k domovu, k vlastní rodině, otci a matce.
- **Disociovaná rodina** se vyznačuje narušením vnějších a vnitřních vztahů rodiny. Uvnitř rodiny se objevují konflikty, napětí, intriky, strach z rozpadu rodiny, alkoholismus (HELUS, 2007).

1.3 Výchova dítěte v rodině

Výchova je složitý proces, který je ovlivněn různými historickými, filozofickými a společenskými aspekty. Nejčastěji je výchova charakterizována jako proces záměrného působení na osobnost člověka s cílem dosáhnout pozitivních změn v jejím vývoji. Jak uvádí Průcha (2006, s. 16) „Podle nejobecnějšího pojetí je to činnost, která ve společnosti zajišťuje předávání „duchovního majetku“ společnosti z generace na generaci.“ Rodiče jsou nejdůležitějšími vychovateli dětí, jsou odpovědní za výchovu dětí v rodině, poskytují vzory, s kterými se děti identifikují od nejútlejšího věku (PRŮCHA, 2009).

Matějček připomíná pro rodinu typický „interakční“ model výchovy. V tomto modelu nejde o jednoznačné záměrné působení vychovatele na vychovávaného, ale vzájemné působení jednoho na druhého. Dítěti se v rodině dostává uspokojování svých základních psychických potřeb, dítě přijímá lásku, ale také ji opětuje (MATĚJČEK, 1992). Díky vztahu s rodiči a sourozenci si předškolní dítě upevňuje správné návyky chování, normy a dovednosti. Dítě přijímá široké spektrum informací pomocí vzorů, jimiž jsou právě zmínění rodiče a sourozenci a aktivně je využívá. Už Komenský věděl, že děti mají tendence a schopnosti napodobovat. Předškolní dítě v rodině dokáže uplatnit svá přání a zájmy (KRAUS, POLÁČKOVÁ, 2001). Důležitým předpokladem je, aby dítěti v rodině byl nabídnut dostatek sociální stimulace, pozitivního citového vztahu a dostatek podnětů z okolí (PROKOP, 1998). Všechny tyto vědomosti a návyky si předškolní dítě upevňuje v rodině pomocí výchovy, která spočívá v respektování individuality dítěte.

Již od narození se dítěti musí v rodině dopřát prostředí plného jistoty, stálosti a řádu. Pozitivní zkušenosti a návyky umožní předškolnímu dítěti klidný přechod do školy a základ pro budoucí život. Děti potřebují lásku, naplňování lidských potřeb, ale také hranice, ve kterých se cítí bezpečně. Bez pomoci rodiny však dítě proces socializace nezvládne (MERTIN, GILLERNOVÁ, 2010).

Oblasti, ve kterých rodina značně ovlivňuje předškolní dítě, popsal Střelec (1998)

- **Oblast mravní výchovy** je pro rodinu nejdůležitější. Utváření mravních rysů jako je čestnost, pravdomluvnost, úcta k lidem, skromnost, statečnost, ale i vytrvalost a sebeovládání jsou důležitými aspekty při působení rodiny na předškolní dítě.

Malach (2010) poukazuje za důležitý příklad obou rodičů. Střelec (1998) v této oblasti dále upozorňuje na důležitost utváření vztahu k lidem, žijících v okolí a ke společnosti jako takové.

- V **oblasti rozumové výchovy** se u dítěte vytvářejí základy kognitivních dovedností. Děti se učí od raného věku mezilidské komunikaci, při podnětném prostředí si pak rozvíjí slovní zásobu, utváří si názory na svět a poznatky z okolního světa (MALACH, 2010).

- Důležité je i utváření **vztahu k práci** a počáteční návyky sebeobsluhy. Bohužel v současné době dostatek těchto podnětů a návyků ze strany rodičů chybí. Chybí u dětí úcta k hodnotám vytvořených prací, děti neumí zdolávat překážky (MALACH, 2010). K tomu dodává Pelikán (1995, s. 189) *„Správná výchova v rodině neodstraňuje z cesty dítěte překážky, pokud je v jeho silách je třeba i s pomocí dospělých překonat, ale učí jej, jak se s nimi vypořádat, řídit i podřizovat se.“*

- V **oblasti estetické výchovy** jde o základy vztahu dítěte ke kráse v umění, v přírodě nebo společenském prostředí. Rodiče svým příkladem učí dítě hru na hudební nástroj, vnímat krásu uměleckých děl. Později zde důležitou roli sehrávají i specializované instituce jako umělecké školy a střediska volného času (MALACH, 2010).

- Střelec (1998) zdůrazňuje také primární úlohu v **oblasti rozvíjení zdravotních, tělesných a sportovních dovedností**. Malach (2010) v této oblasti zmiňuje správnou životosprávu, vhodné stravovací návyky a základy aktivního trávení volného času.

1.4 Výchovné styly

Pokud má být dosaženo u dítěte kvalitní výchovy, je nezbytné vytvořit dětem ze strany rodičů dokonalé podmínky pro jeho vývoj a brát v potaz řadu aspektů. Důležitým předpokladem je, aby při upevňování výchovy byl jedinec respektován, měl možnost se realizovat, rozvíjet své aktivity, tvořivost a byla zachována autenticita vychovávaného.

Rodiče si pro výchovu svých dětí přináší své vlastní prožitky a zkušenosti z původní rodiny. Jakou výchovu zažili oni, ovlivňuje i rodičovské chování v jejich současné rodině. Bývá předpokladem, že například otec se chová ke svému dítěti stejným způsobem, jaký prožil v dětství on sám. Je však možné, že výchovu, kterou zažil současný rodič jako dítě, zavrhne a volí jiný styl výchovy (MERTIN, GILLERNOVÁ, 2010). Výchovu v rodině ovlivňují nejen osobní zkušenosti, ale i vlastnosti rodičů a osobní problémy.

Průcha, Walterová, Mareš (2003) uvádí vztah vychovatele (rodiče) k vychovávanému (dítěti) následujícími styly.

- **Autoritativní (autokratický)**, jedinec je plně podřízen požadavkům vychovatele (rodičů). Rodiče vyžadují splnění všech přání, používají se příkazy a zákazy, chybí diskuze a samostatné rozhodování.
- **Liberální**, v němž převládá aktivita vychovávaného. Rodiče považují dítě jako sobě rovného a role vychovatele není uplatněna. Děti mají absolutní volnost, chybí zde pravidla soužití.
- **Demokratický (sociálně integrační)** je modelem, kdy vychovatel i vychovávaný společně tvoří výchovu. Jsou vzájemně respektovány vztahy v rodině, potřeby a individuální zvláštnosti. V tomto stylu výchovy se jednotlivé problémy řeší společně.

V některých případech neplní rodina svou výchovnou funkci a nelze mluvit o kvalitní výchově. Příčinou mohou být patologické jevy rodinného prostředí (alkoholismus, toxikománie, trestná činnost rodičů atd.) nebo se mohou objevit nedostatky v oblasti výchovného působení. Malach (2010) uvádí tyto patologické jevy rodinného prostředí:

- Nadměrná výchovná stimulace – dítě neumí vyhovět nárokům rodičů a jejich přáním, objevuje se větší bojácnost a sebedůvěra je na nízké úrovni.
- Nedostatečná výchovná stimulace – rodiče kladou na děti velmi malé nároky, chybí podpora v zájmech a koníčcích, dochází zde k citové prázdnotě.

- Vadná stimulace – zde se jedná o děti zhýčkané, rozmazlené, protekční nebo velmi tvrdě vychovávané a trestané. Děti se jeví jako zatrpklé, uzavřené, nebo v opačném případě jsou mstivé a agresivní.
- Nejednotnost rodičovského působení – zde jsou rozdíly v požadavcích a nejednotné působení rodičů a prarodičů, jiné požadavky na jednotlivé děti.
- Nesoulad rodinné a veřejné výchovy – velké rozdíly v porovnání rodiny, školy a společnosti (skleníková výchova).
- Výchovná jednotvárnost – nízká nabídka metod a forem výchovy, absence odměn a trestů. Dochází k nezájmu o interakci s rodiči, nechuť ke společným aktivitám a následné odcizování jednotlivých členů.
- Násilí na dětech – bohužel v současné době není výjimečné, stále více se rozmáhá a podle údajů za rok 2003 se každé dvacáté dítě stává objektem domácího násilí (MALACH, 2010).

2 MATEŘSKÁ ŠKOLA A JEJÍ FUNKCE

Institucemi, které zajišťují předškolní vzdělávání, jsou mateřské školy (MŠ). Podle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) jsou mateřské školy chápány jako školy v pravém slova smyslu a jsou součástí vzdělávacího systému. Mateřské školy jsou určeny pro děti ve věku od tří do šesti (sedmi) let. Dále jsou pak děti děleny do tříd, v současné době mohou být zřizovány třídy věkově heterogenní i homogenní. Přednostně jsou děti přijímány v posledním roce před zahájením povinné školní docházky. Docházka dětí do mateřské školy není v České republice povinná (RVP PV, VÚ, 2004).

2.1 Výchova a vzdělávání dítěte v mateřské škole

Mateřská škola je institucí, která je velmi blízká rodině, proto také navazuje na započatou rodinnou výchovu. Má však i své vlastní výchovné poslání, plní svou funkci (JEŘÁBKOVÁ, 1993). Funkce mateřské školy jsou definovány různými způsoby. Kraus (2008) kromě důležité výchovné a socializační funkce vyzdvihuje pečovatelskou a poradenskou.

Mateřská škola podporuje u dětí socializaci a osobnostní rozvoj, který je připraví na budoucí osobní, pracovní a občanský život. Dítě postupně přebírá různé role, rozvíjí se jako člen určité skupiny, děti se vzájemně setkávají, poznávají, získávají své první kamarády, učí se sebejistotě i kontaktu s jinými dospělými (JEŘÁBKOVÁ, 1993). Posláním mateřské školy je zajistit dítěti smysluplné prostředí s dostatkem podnětů k jeho rozvoji a učení, poskytnout odbornou péči a usnadňovat dítěti jeho vzdělávací i životní cestu (RVP PV, 2004, s. 5).

V souladu s novými principy vzdělávací politiky se výchovně vzdělávací činnost předškolních zařízení řídí Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání, který vymezuje základní požadavky, cíle, obsah a podmínky. Vzdělávání podle RVP PV zahrnuje i výchovu a péči o dítě (RVP PV, 2004).

Předškolní (preprimární) vzdělávání je vázáno k obecným, individuálním a vývojovým potřebám dítěte, je přizpůsobeno možnostem a zájmům dětí předškolního věku. Ovlivňuje celou osobnost dítěte, poskytuje základy pro zdravé sebevědomí a sebejistotu, učí dítě být samo sebou a zároveň se přizpůsobovat životu

ve společnosti. Na konci tohoto období by mělo dítě dosáhnout určité psychické, fyzické a sociální zdatnosti a základů kompetencí, důležitých pro jeho další rozvoj (RVP PV, 2004).

Hlavními prostředky, kterými dítě získává dovednosti a návyky, jsou v mateřské škole společná hra, společné rozhovory a společné činnosti. Hra je pro dítě v předškolním věku nejdůležitějším prostředkem k získávání vědomostí, zkušeností, je pedagogickým prostředkem pro učení, pro dítě má nezastupitelný význam. Formou her, obzvláště napodobivých a tematických se dítě hlouběji seznamuje se světem, utváří si mravní a estetické postoje. Při hrách dítě rozvíjí svou zdatnost, rozvíjí si své zájmy a potřeby (JÚVA, 2001).

V mateřské škole je vzdělávání uskutečňováno na základě vzdělávací nabídky, kterou realizuje učitelka formou řízených činností nebo prostřednictvím spontánních činností. Tyto spontánní činnosti mají vždy přednost před řízenými, neboť děti si je samy vybírají i organizují a více je obohacují (HORKÁ, SYSLOVÁ, 2011). Důležitou změnou je v předškolním vzdělávání stanovení vzdělávacích cílů, nejsou dány obsahem vzdělávání, avšak tyto cíle vedou k rozvoji celé osobnosti dítěte. Na rozdíl od rodiny je výchova a vzdělávání v mateřské škole plánované, promyšlené a vedeno určitými formami, zatímco v rodině jsou výchovné zásady nahodilé (HORKÁ, SYSLOVÁ, 2011).

Cíle předškolního vzdělávání stanovuje RVP PV (VÚP, 2004) a to cíle v podobě záměrů a cíle v podobě výstupů. Nejprve na obecné úrovni, kterou představují rámcové cíle a klíčové kompetence.

Rámcové cíle ukládají rozvíjení dítěte, jeho učení a poznání, osvojení hodnot a získání osobnostních postojů.

Klíčové kompetence jsou definovány jako soubory předpokládaných vědomostí, dovedností, schopností a postojů, důležitých pro rozvoj každého dítěte. Pro předškolní vzdělávání jsou nejdůležitější kompetence k učení, k řešení problémů komunikativní, kompetence sociální a personální a kompetence činnostní a občanské. Dítě v mateřské škole získává jejich základy, na které navazují další stupně vzdělávání.

V úrovni oblastní jsou pak uváděny dílčí cíle a dílčí výstupy, které k těmto kompetencím směřují.

2.2 Charakteristika současné mateřské školy

Ještě donedávna nebylo předškolní vzdělávání dostatečně hodnoceno a jednoznačným názorem bylo, že skutečné vzdělávání je započato až při zahájení školní docházky. Například Průcha (1999) se zmiňuje o nedostatečném docenění mateřských škol v předešlé době z řad pedagogů i vzdělávací veřejnosti.

Na počátku transformace v letech 1989 – 1990 prochází mateřská škola neobyčejnými změnami, na základě vzorů ze zahraničí se vytváří nové typy škol. Tyto mateřské školy se soustředí na tvorbu svých vlastních vzdělávacích programů, orientují se na zdravý životní styl a zaměřují se na globální výchovu, nebo vztah k životnímu prostředí (OPRAVILOVÁ, 1998). Objevila se snaha o uvolnění denního režimu, měnily se metody a formy s ohledem na potřeby dítěte. Mateřské školy přestaly striktně dodržovat rozdělování dětí do tříd podle věku, začaly se zařazovat děti se speciálními vzdělávacími potřebami a některé mateřské školy začaly nabízet netradiční aktivity ve formě zájmových kroužků (RÝDL, 2012). Vedle státních mateřských škol se začal vytvářet systém neveřejných škol, rodiče si mohli zvolit pro své děti soukromé i církevní. Vzniká celá síť alternativních škol, které se liší svými programy, každá tato instituce má svá specifika, objevují se mnohé dílčí inovace, mnohotvárnost je veliká. Rodičům tak vzniká možnost výběru individuální mateřské školy, která se nejvíce podobá jejich představám v oblasti obsahové nabídky, či světonázorového myšlení (JEŘÁBKOVÁ, 1993).

Rozšířené jsou v současné době mateřské školy waldorfské a montessoriovské, z moderních alternativ Začít spolu (Step by Step) a Zdravá mateřská škola. Jak bylo uvedeno, každá alternativní mateřská škola má své cíle a svou vizi, avšak některé rysy mají tyto školy společné. Například orientace na osobnost dítěte, přizpůsobení se dítěti, jeho přirozeným zájmům a schopnostem, podpora získaných zkušeností, přímá spoluúčast rodičů při aktivitách v mateřské škole (PRŮCHA, KOŤÁTKOVÁ, 2013).

Dnešní důraz na samostatnost, rozvoj individuálních schopností a zájmů, podpora nadaných dětí i respektování dětských potřeb se stává velkou zátěží

pro rodiče. Děti jsou obklopeny množstvím podnětů, jsou vystaveny rychlým změnám, život rodičů je nově organizován. Potřeba mateřské školy pro rodiče a děti je nejen z ekonomických důvodů, ale i pedagogických. Rozvoj schopností, návyků a dovedností dítěte na takové úrovni jako se uskutečňuje v mateřské škole, nelze v domově zajistit (JEŘÁBKOVÁ, 1993).

2.3 Spoluúčast rodičů na vzdělávání v mateřské škole

V demokratických zemích je v současné době podporována spoluúčast rodičů na vzdělávání dětí. Rodina a škola zastupují dvě instituce, které participují na výchově. Jak uvádí Janiš, Loudová (2011, s. 147) *„Škola i rodina, stejně jako i další výchovné instituce, pokrývají a následně i zodpovídají za dílčí oblasti výchovy z globálního pohledu vnímání výchovy.“*

Jak uvádí Svobodová (2010, st. 62) *„Současná mateřská škola a mateřská škola, do které chodili rodiče dnešních dětí, se výrazně odlišují. Základní rozdíl je v přijetí dětí a rodičů jako rovnocenných partnerů.“* Toto partnerství může být pro rodiče velkým přínosem, neboť jsou rodičům nabídnuty metody a způsoby vzdělávání, vzory v komunikaci s dítětem. Jak se vyjadřuje Horká, Syslová (2011) - rodiče, učitelé a dítě tvoří jakýsi trojúhelník vztahů ve výchově. Učitelky mateřské školy považují rodiče za partnery, kterým naslouchají a jejichž názory respektují. Současní rodiče předávají své děti učitelkám s určitými představami a požadavky, tím se také liší pohled dnešních rodičů na mateřskou školu. Také Svobodová (2010, s. 63) poukazuje na rozdíl. *„Porovnáme-li očekávání dnešních rodičů s generací prarodičů, ti očekávali od mateřské školy především zabezpečení dítěte po dobu, kdy sami musí do práce.“* Rodiče zřídka zasahovali do chodu mateřské školy. Dnešní rodiče se sami chtějí podílet na vzdělávací práci, na tvorbě programu, mají určité představy o činnostech a aktivitách mateřské školy, dožadují se výuky cizích jazyků, různých sportovních a kulturních aktivit (SVOBODOVÁ, 2010).

Tyto formy se uplatňují i v mateřských školách. Jedním ze základních činitelů spoluúčasti rodičů a mateřské školy je vzájemná komunikace mezi učitelkou a rodiči. Tato forma se uskutečňuje od počátku docházky dítěte do předškolního zařízení.

Na rozdíl od jiných institucí, jsou rodiče s učitelkou mateřské školy v každodenním kontaktu. Možností a způsobů v komunikaci je nespočetná řada.

Rabušicová (2004) uvádí následující:

1. individuální rozhovory s rodiči
2. třídní schůzky
3. nástěnky, vývěsky
4. e-mail, webové stránky školy
5. portfolia dětí
6. školní noviny, časopis
7. společné kulturní aktivity rodiny a mateřské školy
8. dotazníky pro rodiče
9. společné brigády
10. sdružení rodičů při mateřské škole
11. případné návštěvy učitelky v rodině

Také Průcha, Walterová, Mareš (2003) popisují způsoby participace rodiny a školy a vyzdvihují účast ve školních radách a výborech nebo umožnění vstupu rodičů do prostor třídy a zapojení se do vyučování.

2.3.1 Legislativní ukotvení participace rodiny na vzdělávání v MŠ

Samotná participace rodičů s mateřskou školou je zmíněna v kurikulárních dokumentech a každá škola i učitelé jsou povinni se těmito zásadami řídit. Jak uvádí Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání *„Úkolem institucionálního předškolního vzdělávání je doplňovat rodinnou výchovu, v úzké vazbě na ni pomáhat zajistit dítěti prostředí s dostatkem mnohostranných a přiměřených podnětů k jeho aktivnímu rozvoji a učení.“* (RVP PV, 2004, s. 5)

Dle RVP PV je spoluúčast rodičů důležitým aspektem a je plně vyhovující za určitých podmínek.

- Ve vztazích mezi pedagogy a rodiči panuje oboustranná důvěra a otevřenost, vstřícnost, porozumění, respekt a ochota spolupracovat. Spolupráce funguje na základě partnerství.
- Pedagogové sledují konkrétní potřeby jednotlivých dětí, resp. rodin, snaží se jim porozumět a vyhovět.
- Rodiče mají možnost podílet se na dění v mateřské škole, účastnit se různých programů, dle svého zájmu zde vstupovat do her svých dětí. Jsou pravidelně a dostatečně informováni o všem, co se v mateřské škole děje. Projeví-li zájem, mohou se spolupodílet při plánování programu mateřské školy, při řešení vzniklých problémů apod.
- Pedagogové pravidelně informují rodiče o prospívání jejich dítěte i o jeho individuálních pokrocích v rozvoji i učení. Domlouvají se s rodiči o společném postupu při jeho výchově a vzdělávání.
- Pedagogové chrání soukromí rodiny a zachovávají diskrétnost v jejich svěřených vnitřních záležitostech. Jednají s rodiči ohleduplně, taktně, s vědomím, že pracují s důvěrnými informacemi. Nezasahují do života a soukromí rodiny, varují se přílišné horlivosti a poskytování nevyžádaných rad.
- Mateřská škola podporuje rodinnou výchovu a pomáhá rodičům v péči o dítě; nabízí rodičům poradenský servis i nejrůznější osvětové aktivity v otázkách výchovy a vzdělávání předškolních dětí (RVP PV, 2004, s. 33).

Participace rodičů a školy je dále zmíněna i v podkapitole Řízení mateřské školy. Pokud chce ředitel školy vytvořit správné podmínky pro růst a kvalitu školy, nesmí při vytváření ovzduší důvěry a tolerance opomenout vedle spolupracovníků i rodiče, které zve ke spolupráci (RVP PV, 2004, s. 32).

Důležitým bodem jsou v RPP PV také povinnosti pedagoga. Vedle odpovědnosti za pedagogickou činnost, odbornou činnost a vzdělávací činnost je neméně důležitá oblast povinností pedagoga k rodičům. Učitel musí usilovat o vytváření partnerských

vztahů mezi školou a rodiči, umožňovat rodičům přístup za svým dítětem do třídy a účastnit se jeho činností, umožňovat rodičům účastnit se na tvorbě programu školy i jeho hodnocení a vést s rodiči průběžný dialog o dítěti, jeho prospívání, rozvoji a učení. (RVP PV, 2004, s. 42)

Vzájemné vztahy mezi mateřskou školou a rodiči musí být otevřené a respektující.

2.3.2 Spoluúčast rodiny na vzdělávání v alternativních mateřských školách

Spoluúčast rodiny s mateřskou školou je vyznačena v RVP PV, musí ji tedy uplatňovat všechny mateřské školy. Některé typy alternativních škol ji ve svém programu ještě více zdůrazňují.

Mateřská škola waldorfská prosazuje klidné a optimistické prostředí, ve kterém se dítě rozvíjí přirozeně, vytváří podmínky pro aktivní účast rodičů na práci s dětmi v mateřské škole. Výchovná práce je řízena tak, aby se dítě společně podílelo na veškerém dění, kladen je i důraz na citový prožitek, výchovu k lásce a úctě k přírodě. Důležitý je zde užší vztah mezi učiteli, dětmi a rodiči. Velký důraz je kladen na intenzivnější zapojení rodičů do pořádaných aktivit. To může způsobovat větší nároky na rodiče, vzhledem k jejich zaměstnání. Waldorfská škola se vyznačuje prvky antroposofického názoru R. Steinera. Typická waldorfská mateřská škola odmítá celodenní provoz vzhledem ke specifické předškolního dítěte, odmítá jakékoli technické hračky a nahrazuje je přírodními materiály. Také práci z hlíny nebo z plastelíny ke svým činnostem nevyhledává.

Některé prvky, které jsou typické pro waldorfskou školu, jsou také zařazeny jako prvky jiných programů. Jedná se například o individuální přístup k dětem, respektování věkových zvláštností, úcta a láska k přírodě, rozvoj aktivity a tvořivosti dětí (JEŘÁBKOVÁ, 1993).

Mateřská škola **Začít spolu** klade velký důraz na účast rodiny. Jsou to oni, kteří se kromě pedagogů a samotného dítěte podílejí na jeho vzdělávání. Pedagogové seznámí rodiče s podstatou a hlavními zásadami programu, aby pochopili, že s podpisem dohody o přijetí dítěte dochází u rodičů k závazkům (GARDOŠOVÁ, DUJKOVÁ et al., 2003).

Participace rodičů probíhá různými způsoby: zapojení rodičů ve třídě, měsíční porady učitele s rodiči, návštěvy doma, půjčování hraček a knih, tvorba individuálních plánů pro děti, poskytování materiálů z domácích zdrojů, pomoc při pořádání akcí, účast v zájmové skupině a zařizování center aktivit (GARDOŠOVÁ, DUJKOVÁ et al., 2003).

Určitým specifikem této mateřské školy je přímá účast rodičů, prarodičů či sourozenců při činnostech během dne, nejčastěji však při příchodu a odchodu dětí. Komunikace se opírá o vstřícnost. Mateřská škola se také zaměřuje na individuální vzdělávání podle potřeb dítěte, podporuje se samostatnost a odpovědnost. Dovednosti, znalosti a schopnosti se rozvíjejí ve vytvořených centrech aktivit a pozorování. Do denních a týdenních plánů jsou zařazeny individuální cíle pro jednotlivé děti.

Mateřské školy s **Programem podpory zdraví** se soustřeďují na upevňování zdravých návyků a postojů, úctě ke zdraví. Zdraví není chápáno pouze jako nepřítomnost nemocí, ale utváří se vhodné životní styly odolné vůči stresu, zdůrazňována je ochrana životního prostředí a přírody. Důležitá je zde podpora rodiny a její participace. Tato škola rozvíjí společenství mateřské školy a rodiny. Spolupráce s rodinou je jedním z hlavních principů tohoto programu, prolíná se zde vliv rodiny a mateřské školy, který se uskutečňuje v duchu tolerance, partnerství a otevřenosti. Škola angažuje rodiče při tvorbě stěžejních dokumentů, seznamuje rodiče s odbornými informacemi, seznamuje s případnými problémy a navrhuje profesionální pomoc. Mateřská škola s tímto programem podporuje prostředí, ve kterém dítě žije, usměrňuje popřípadě nežádoucí vlivy rodiny, nabízí rodičům odborné konzultace. K vytváření otevřeného partnerského vztahu využívá respektu a důvěry. Rodiče chápe jako své partnery (HAVLÍNOVÁ, VENCÁLKOVÁ, 2008).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 CÍL PRÁCE A VÝZKUMNÉHO OTÁZKY

3.1 Cíl práce

Cílem mé bakalářské práce bylo zjistit ve vybraných mateřských školách v Českých Budějovicích a okolních obcích, jakým způsobem rodiče participují na vzdělávání v mateřské škole a jak se spoluúčast liší v jednotlivých typech mateřských škol. Důležitou součástí mého šetření bylo vyhodnotit, zda jsou rozdíly v přístupu rodičů i učitelek ve městě a na vesnici.

3.2 Výzkumné otázky

Otázka č. 1

Jak se rodiče podílejí na tvorbě programu školy a jaký zájem o to mají?

- a) Jaká je informovanost rodičů o programové náplni činností dětí?
- b) Mají rodiče vlastní podněty k tvorbě programu a v jaké míře je mohou uplatnit?

Otázka č. 2

Jak se rodiče podílejí na realizaci programu školy a jaký zájem o zapojení mají?

- a) V jaké míře mají rodiče možnost společně se aktivně podílet na kulturních akcích a zájmových aktivitách?
- b) V jaké míře se rodiče účastní společných aktivit a akcí pro děti pořádaných MŠ?

Otázka č. 3

Jaká je komunikace učitelek s rodiči?

- a) Jaký druh komunikace rodiče upřednostňují?
- b) Jak řeší učitelky v MŠ individuální potřeby rodin?

Otázka č. 4

Jaký je rozdíl ve spoluúčasti rodičů na vzdělávání jejich dětí v mateřských školách ve městě a na venkově?

4 METODIKA

Pro získání dat jsem použila kombinaci kvantitativního a kvalitativního šetření. Tímto se stalo výzkumné šetření smíšeným. Jak uvádí Skutil (2011, s. 75) „*Smíšený výzkum je definován jako obecný přístup, v němž se míchají kvantitativní a kvalitativní metody, techniky nebo paradigmata v rámci jedné studie, výzkumu.*“

4.1 Metody získávání dat

Jako metodu **kvantitativního výzkumu** jsem zvolila dotazník pro rodiče. Otázky v dotazníku byly polozavřené. Na některé otázky respondenti odpovídali uzavřenými odpověďmi, v některých otázkách měli možnost výběru několika odpovědí, v některých případech byla odpověď volná. Rodičům byly dotazníky předkládány ve vybraných školách ve městě i na venkově, rodiče vyplněné dotazníky vkládali do uzavřených schránek. Předem byli seznámeni s obsahem a účelem, též byli obeznámeni, že dotazník je anonymní. Na některých mateřských školách jsem dotazníky rodičům předkládala osobně a čekala na jejich vyplnění. Dotazník je součástí přílohy bakalářské práce. Dotazníky pro rodiče při kvantitativním šetření byly předkládány rodičům v průběhu období listopad 2014 – leden 2015. Z důvodu větší objektivity jsem pro své šetření vybrala skupinu rodičů dětí, které docházejí do MŠ alespoň druhým rokem.

Při **kvalitativním šetření** jsem si vybrala individuální polostrukturovaný rozhovor (interview) s učitelkami vybraných mateřských škol. Otázky byly předem připraveny, avšak jednotlivým učitelkám byl dán prostor pro vyjádření zkušeností a postřehů z jejich praxe. Dle Skutila (2011, s. 91) je interview „*Polostrukturované : Je kompromisem mezi strukturovaným a polostrukturovaným interview a je pravděpodobně nejrozšířenější podobou interview*“. Pro výzkumné šetření jsem si zvolila tři klasické mateřské školy ve městě, dále pak dvě alternativní školy ve městě České Budějovice. V rámci výzkumného šetření jsem dále navštívila čtyři mateřské školy v přilehlých obcích jihočeské metropole. Vzhledem k zachování anonymity, nejsou uvedena jména učitelek ani jednotlivé názvy mateřských škol nejsou zmíněny.

Předvýzkum jsem uskutečnila na malé městské mateřské škole. Dotazníky jsem předložila patnácti rodičům, u kterých jsem si ověřila, zda rozumí zadaným otázkám a nemají problém při vyplnění. S těmito respondenty jsem již dále nepracovala.

4.2 Kvantitativní výzkum

Má svá specifika a zvláštnosti, jehož pomocí se potvrzuje či vyvrací teorie. Na začátku je třeba důkladná písemná příprava. Metodami kvantitativního výzkumu jsou dotazník, testy, pozorování, strukturovaný rozhovor nebo experimenty. (SKUTIL, 2011) Kvantitativní výzkum využívá náhodné výběry, experimenty a sběr dat pomocí testů, dotazníků nebo pozorování. Dalším krokem je analýza sebraných dat a ověřování. Předností je velké množství získaných dat v krátkém časovém úseku (HENDL, 2008). Jak dále uvádí Průcha (2009, s. 813) *„Kvantitativně orientovaný výzkum v pedagogice můžeme vymezit jako záměrnou a systematickou činnost, při které se empirickými metodami zkoumají (ověřují, verifikují, testují) hypotézy o vztazích mezi pedagogickými jevy.“*

4.2.1 Dotazník

Toto slovo je spojeno se slovem dotazování. *„Dotazník patří mezi nejfrekventovanější metody sběru dat“* (PRŮCHA, 2009, s. 814). Je nejčastější metodou kvantitativního šetření. Slovy Gavory (2000, s. 99) *„Dotazník je určen především pro hromadné získávání údajů. Myslí se tím získávání údajů o velkém počtu respondentů.“* Důležité je, aby v dotazníku byla dodržena struktura. První část vysvětluje cíle dotazníku a význam odpovědí, dále pak pokyny k vyplňování. V druhé části jsou položeny vlastní otázky, na začátku bývají lehčí otázky, aby se respondent neodradil, v další části jsou otázky těžší a ke konci spíše důvěrnější a méně náročné (GAVORA, 2000).

V dotazníku se třídí otázky podle stupně otevřenosti:

- uzavřené – nabízí hotové alternativy odpovědí
- otevřené – dává respondentovi volnost, neurčuje odpověď

- polozavřené – nabízejí odpověď a dále pak možnost vysvětlení, doplnění
- škálované - umožňují respondentovi odstupňovat hodnocený soubor (GAVORA, 2000).

4.3 Kvalitativní výzkum

Gavora (2000, s. 142) ve své knize uvádí. *„Hlavním rysem kvalitativního výzkumu je dlouhodobost, intenzivnost a podrobný zápis.“* Záznamy se mohou pořizovat i pomocí audiofonního či obrazového záznamu. Typickými metodami kvalitativního výzkumu jsou nestrukturované pozorování, interview a metoda životní historie (GAVORA, 2000). Kvalitativní výzkum používá metody, při nichž se nezpracovává velké množství dat, v popředí stojí podrobnější analýza zkoumaného jevu, využívají se znalosti z terénu, fotografie, audio záznamy i videozáznamy, vlastní komentáře a úřední dokumenty. Výzkumník si na začátku vybírá výzkumné téma a zhotoví výzkumné otázky. Tyto otázky může obměňovat a doplňovat (SKUTIL, 2011).

4.3.1 Rozhovor (interview)

Rozhovor je nejčastěji používanou metodou sběru dat v kvalitativním výzkumu. Slovo interview, které je jiným termínem rozhovoru, je anglického původu a podle Gavory (2000, s. 110) *„Název naznačuje, že jde o interpersonální kontakt. Nejčastěji jde o kontakt tváří v tvář.“* Hendl (2008) poukazuje na důležitost citlivého přístupu a porozumění. Je třeba, aby výzkumník uvážil, jaké bude klást otázky, jaká bude délka rozhovoru a v jakém prostředí se rozhovor uskuteční. Skutil (2011, s. 89) doplňuje. *„Pokládat otázky a získávat odpovědi je mnohem těžší úkol.“* Výhodou je přímý kontakt výzkumníka s respondentem a možnost pozorování neverbální reakce respondenta (SKUTIL, 2008). Podle Průchy je interview (2009, s. 815) *„metoda shromažďování dat, která spočívá v bezprostřední verbální komunikaci výzkumného pracovníka s respondenty.“*

Rozhovor může být buď strukturovaný, polostrukturovaný nebo nestrukturovaný (volný). Já jsem pro své šetření použila polostrukturovaný rozhovor.

Pro kvalitativní výzkum jsem volila metodu rozhovoru s učitelkami v jednotlivých mateřských školách. Vzhledem k tomu, že paní učitelky chtěly zůstat v anonymitě, nejsou uvedena jejich skutečná jména, také jednotlivé mateřské školy nejsou zmíněny. Otázky jsem měla předem připraveny, avšak průběžně jsem reagovala na jednotlivé podněty ze strany paní učitelky.

4.4 Charakteristika výzkumného souboru

Pro své výzkumné šetření jsem si vybrala pět mateřských škol ve městě České Budějovice, dvě z nich jsou alternativní. Pro porovnání jsem dále vybrala čtyři mateřské školy v přilehlých obcích Českých Budějovic. Respondenty byli rodiče na jednotlivých mateřských školách, odpovídali anonymně a své vyplněné dotazníky vkládali do uzavřených schránek. Jak uvádí Skutil (2011, s. 26) „*Předtím, než respondenti začnou sdělovat své výpovědi, jsou informováni, že jejich identita nebude žádným způsobem odhalována a že jejich výpovědi slouží pouze k výzkumným účelům.*“ Z důvodu zachování etického principu, neuvádím skutečné názvy jednotlivých subjektů. Pro městské mateřské školy jsem zvolila označení M - město, pro venkov V.

M1 – první mateřskou školou je velká MŠ se sedmi třídami, její kapacita je 192 dětí. Jednotlivé budovy byly zrekonstruovány, jednotlivé třídy jsou vybaveny novým nábytkem a množstvím hraček a didaktických pomůcek. K prostorám mateřské školy patří krásná zahrada vybavená velkým množstvím herních prvků a tělocvična. V okolí je plno zeleně a výhodná poloha umožňuje dostatek možností pro pobyt dětí venku. Vizí MŠ je, aby mateřská škola byla místem, kam děti budou chodit rády, s důvěrou a beze strachu, aby byla místem, které využívá všech možností zapojení rodičů do života školy.

M2 – druhým výzkumným souborem byla trojtřídní mateřská škola poblíž centra města. Celková kapacita je 78 dětí. K mateřské škole je připojena menší zahrada, učitelky a děti mají mnoho příležitostí trávit čas nejen na zahradě školy, ale i v parku města, v okolí řeky a podobně. Cílem kolektivu je vytvořit prostředí, v němž se děti budou cítit bezpečně, jistě, radostně a současně získají základní poznatky o světě, ve kterém žijí. Vlastní vzdělávací program, se zaměřuje na všestrannou předškolní

výchovu a vzdělávání, zároveň pedagogové respektují osobnost a potřeby jednotlivých dětí.

M3 – dalším sledovaným subjektem byla trojtřídní mateřská škola na okraji krajského města v pěkném prostředí mimo průmyslovou část města. Součástí je velký venkovní areál pro pobyt dětí, s bazénem a spoustou stromů. Celková kapacita je 84 dětí. Cílem kolektivu mateřské školy je všestranná výchova dětí se zaměřením na sociální a emotivní potřeby každé věkové skupiny, vytváření návyků zdravého životního stylu, rozvoj estetického cítění, podporování zájmu dětí o přírodu a její ochranu. Rozšiřování a prohlubování spolupráce s rodinou a veřejností.

M4 – tato mateřská škola se nachází v okrajové části města Českých Budějovic, je pětitřídní a má kapacitu 136 míst. Areál mateřské školy je velice prostorný, každá třída má k dispozici zastřešenou terasu, proto není problém i v deštivém dni být venku na čerstvém vzduchu. Zahrada je nádherně koncipována, děti mají možnost využívat nespočet herních prvků. Hlavním cílem je nabídnout dětem i rodičům zdravé a bezpečné prostředí podporující aktivní fyzický a psychický růst dětí, emoční uspokojení, sociální zkušenosti, respekt k vývojovým a individuálním potřebám a otevřené partnerství pro rodiče. Zdraví je hodnota, kterou učitelky zohledňují při plnění všech výchovně vzdělávacích cílů, je pilířem školního vzdělávacího programu. Mateřská škola je zařazena v síti Zdravých MŠ. Rodiče jsou v mateřské škole vítáni. Mají možnost se zapojit do hry s dítětem a pomoci mu tak v adaptačním období. V této mateřské škole je vytvořen klub rodičů, rodiče se zapojují do dění mateřské školy, spolupodílí se na výchovném programu a evaluaci.

M5 – Mateřská škola má přiměřeně velké prostory, dětský nábytek a poměrně širokou nabídku herních možností. Nachází se ve starém klášteře, je církevní. Kapacita je 75 míst a je trojtřídní. Děti se svými výtvary podílejí na výzdobě školky a tak se upevňuje snaha o estetické a podnětné prostředí. Ke školce patří též menší zahrádka s pískovišti, průlezkami a houpačkami. Najdeme zde také domek na hračky a pergolu se zahradním nábytkem. Cílem této mateřské školy je probouzet v dětech snahu být dobří, a tak přispívat k odstranění povyšování jedněch nad druhými, odlišovat obranu a útok, učit se společenskému chování, umět na chvíli odložit své přání, unést těžší

situaci, dodržovat pravidla, učit se úctě ke všemu stvořenému a být vděčný, vnímat srdcem Hlavním cílem je učit děti radostné odvaze žít.

V1 – Tato Mateřská škola je v obci nedaleko krajského města a je součástí základní školy. V areálu jsou umístěny tři třídy pro předškolní děti. Celková kapacita je 78 míst. Celý areál prošel v minulých letech nákladnou rekonstrukcí podporovanou obecním úřadem. V areálu se nachází prakticky vybavená zahrada s herními prvky z akátového dřeva, za prostory školy se bezprostředně nachází les. Děti tak mohou často využít návštěvy lesa k poznatkům s prvky z environmentální výchovy. Spolupráce s rodiči funguje na základě partnerství, pedagogové usilují o vzájemnou důvěru, vstřícnost a pochopení. Projevili-li rodiče zájem, mohou se sami podílet na tvorbě školního vzdělávacího programu. Cílem mateřské školy je umožnit dětem žijícím v této obci prožít aktivní a šťastné dětství, vytvořit pohodové a přátelské prostředí, kde se budou cítit hezky.

V2 – Malá „školička“ v malebné obci u Českých Budějovic je jednotřídní mateřskou školou. I tato budova a její prostory prošly rekonstrukcí z důvodu navýšení kapacity. V této obci dochází do MŠ 18 dětí. Přilehlá zahrada je sice menších prostorů, ale děti zde mají vše, co potřebují. Za spolupráce rodičů dokonce zakládají přírodní zahradu. Děti mají blízko k rybníku, do lesa, na louky. Proto o dostatek pohybu v přírodě nemají nouzi. Stěžejním cílem programu mateřské školy je naučit děti co je to kamarádství a pomáhat si navzájem. Umět si hrát se vším co je okolo nás a rozvíjet tak své dovednosti a vědomosti. Vytvářet si pozitivní vztah k pohybu a k propojení původních dovedností s novým poznáním, a to cestou vlastní zkušenosti. Vytvářet si návyky pro správnou pohybovou aktivitu do budoucnosti. Chránit si své zdraví a umět si ho vážit. A hlavně se umět smát a společně radovat i z maličkostí.

V3 – mateřská škola se nachází nedaleko krajského města. Je součástí budovy obecního úřadu. Po rekonstrukci a jejím rozšířením se z jednotřídní mateřské školy stala dvoutřídní, při čemž kapacita je 40 dětí. MŠ byla vybavena novým nábytkem, pomůckami a hračkami, na zahradě vyrostl nový zahradní domek a přibýly nové herní prvky. Cílem mateřské školy je stát se dětem průvodci na jejich životní pouti, vytvářet

správné návyky, dovednosti a postoje, ukázat dětem cestu ke zdravému životnímu stylu a připravit je tak na budoucí spokojený život v našem pestrém a barevném světě.

V4 – Poslední venkovská MŠ, ve které jsem prováděla výzkumné šetření, je jednotřídní, nově vybudována mateřská škola, jejíž kapacita je 20 dětí. Koncepce této nové mateřské školy vychází z podmínek, které okolní prostředí samo nabízí, tím je příroda. Záměrem mateřské školy je děti naučit pěknému vztahu k přírodě a životnímu prostředí, vážit si všeho, co nám příroda nabízí, seznámit se s přírodou živou i neživou, jevy, zákonitostmi a rozmanitostí přírody. Snahou je citlivě vysvětlit dětem, že je důležité nejenom brát, ale také dávat a řídit se tím. Krásná příroda, obec, ve které děti žijí, škola, lidé se kterými se děti budou setkávat, to vše může dovést děti k tomu, že začnou chápat rozmanitost lidského světa.

5 VÝSLEDKY

5.1 Dotazník

Při kvantitativním šetření byl rodičům předkládán dotazník, ve kterém odpovídali na 16 otázek. Cílem bylo zjistit pohled dnešních rodičů na spoluúčast na vzdělávání v mateřské škole. V první části byly otázky spíše osobního rázu, ve kterém odpovídali na věk, vzdělání, pohlaví a bydliště. V druhé části byly pokládány otázky, jejichž odpovědi měly zmapovat způsob participace rodičů na vzdělávání, což je také cílem bakalářské práce. Poslední část dotazníku byla zaměřena na názory rodičů na vztahy k učitelům, jejich přístup k dětem a byl zde dán volný prostor pro vyjádření jejich připomínek. Celkově byly dotazníky předloženy 345 respondentům v mateřských školách ve městě a v okolních obcích. Zpět jsem získala 257 vyplněných dotazníků. Návratnost dotazníků byla tedy 74 %. Na dotazníky odpovědělo 216 žen, to činí 84% a 41 mužů, to činí 16%. Z celkového počtu dotazovaných respondentů byli ve věku do 25 let 2 rodiče, což je 0,8 %. Respondentů ve věku do 35 let bylo 81, což je 31,5 %. Poslední dotazovanou skupinou respondentů byli rodiče nad 35 let, kteří tvořili nejpočetnější skupinu. Těchto respondentů bylo 174, což značí 67,7 % z celkového počtu dotazovaných.

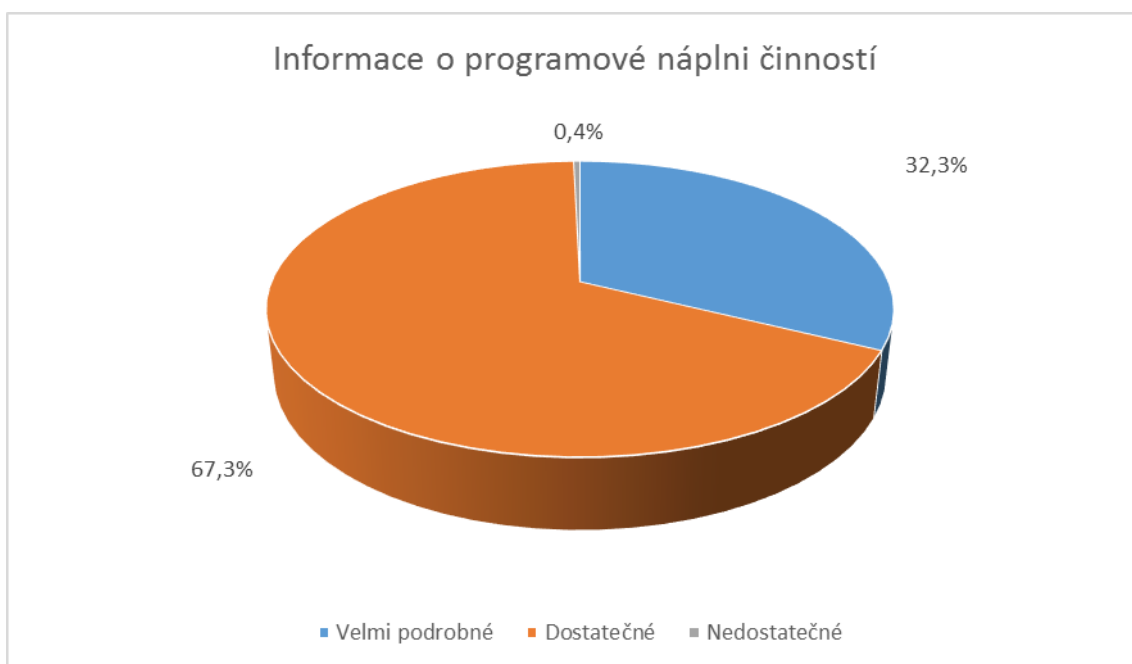
Otázka č. 1 Jak se rodiče podílejí na tvorbě programu školy a jaký zájem o to mají?

Zde posloužily výsledky odpovědí respondentů, ve kterých hodnotí informovanost o programové náplni ze strany mateřské školy a možnost rodičů zapojení do tvorby Školního vzdělávacího programu.

a) Jaká je informovanost rodičů o programové náplni činností dětí?

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že 83 respondentů považuje informace o programové náplni za velmi podrobné, 173 rodičů hodnotí informace o programové náplni za dostatečné a 1 respondent považuje informace za nedostatečné.

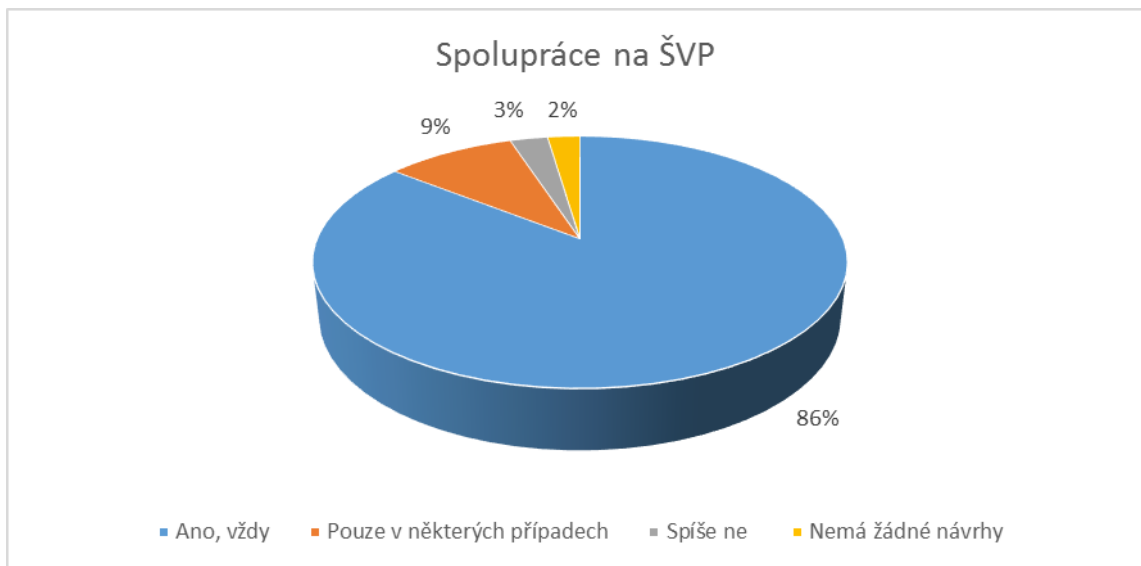
Graf č.1

b) Mají rodiče vlastní podněty k tvorbě programu a v jaké míře je mohou uplatnit?

Z celkového počtu 257 respondentů odpovědělo 220 - ano, vždy mám možnost uplatnit svůj návrh. Možnost zapojit se do tvorby ŠVP mohou pouze v některých případech, odpovědělo 24 respondentů. Spíše ne se vyjádřilo 7 respondentů. Zbýlých 6 rodičů uvedlo, že tuto možnost nemá. Vzhledem k tomu, že žádný z respondentů nevedl konkrétní návrhy a připomínky, lze soudit, že rodiče o možnosti uplatnění návrhů do tvorby ŠVP vědí, ale nemají potřebu zasahovat nebo nechtějí.

Graf č. 2

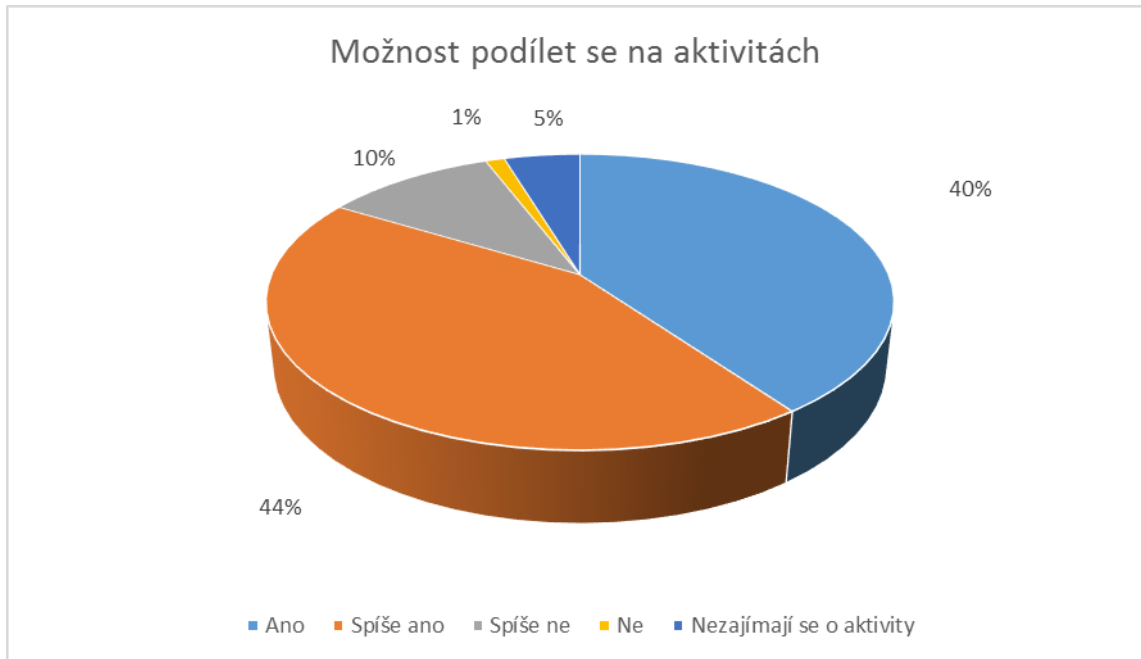

Otázka č. 2 Jak se rodiče podílejí na realizaci programu školy a jaký zájem o zapojení mají?

a) V jaké míře mají rodiče možnost společně se aktivně podílet na kulturních akcích a zájmových aktivitách?

Na tuto otázku odpovědělo 103 respondentů ano, 112 rodičů odpovědělo spíše ano, spíše ne odpovědělo 27 respondentů, ne odpověděli 3 rodiče a zbývajících 12 rodičů se o tyto aktivity nezajímá.

Graf č.3

b) V jaké míře se rodiče účastní společných aktivit a akcí pro děti pořádaných MŠ?

V této otázce bylo 120 respondentů, kteří označili odpověď ano, vždy se účastní. Ano, odpovědělo 115 rodičů, pokud nemají jiný program. Spíše nepravidelně se plánovaných akcí účastní 20 dotazovaných a 2 rodiče uvedli, že se těchto aktivit neúčastní.

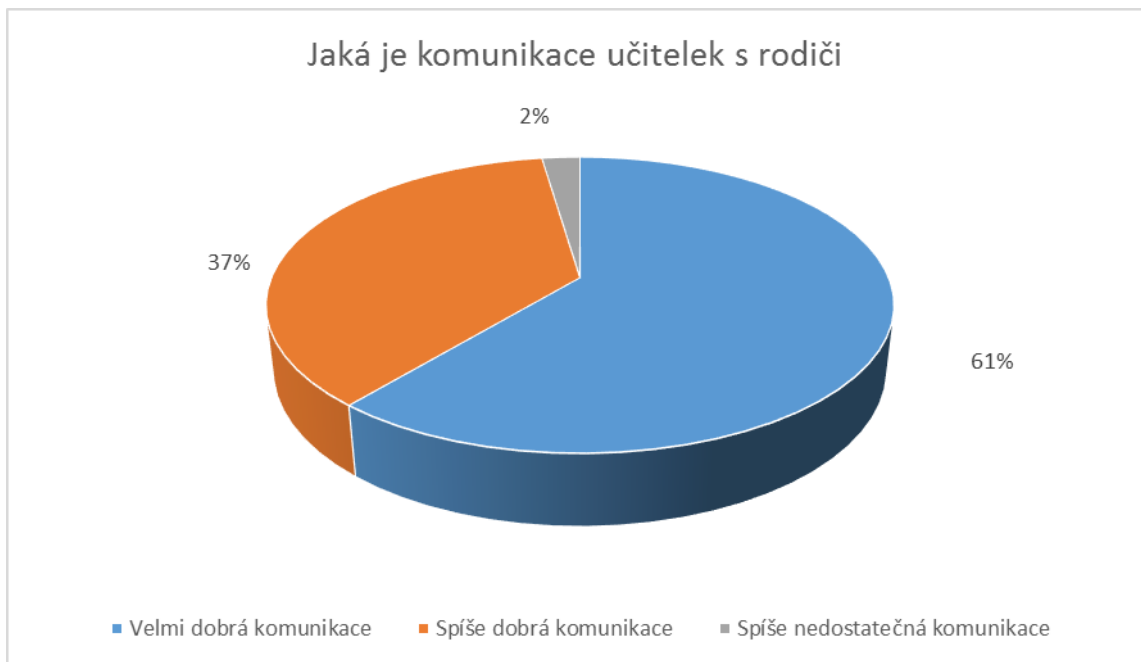
Graf č.4

Otázka č. 3 Jaká je komunikace učitelek s rodiči?

Z 257 respondentů uvedlo 157 dotazujících, že komunikace učitelek s rodiči je velmi dobrá. U 94 respondentů jsem zaznamenala odpověď spíše dobrá a 6 dotazovaných uvedlo komunikaci spíše nedostatečnou.

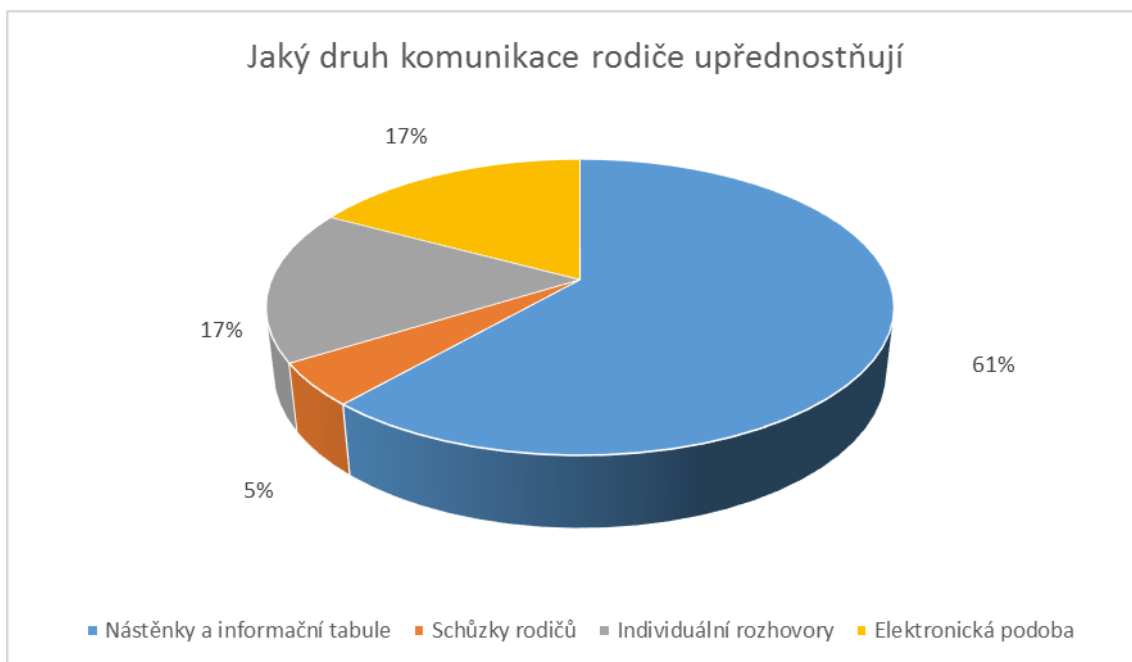
Graf č.5

a) Jaký druh komunikace rodiče upřednostňují?

Rodičů, kteří volí nástěnky a informační tabule jako nejvhodnější způsob bylo 158. Schůzky rodičů jsou oblíbené u 12 respondentů. Dotazovaných rodičů, kteří zvolili v komunikaci individuální rozhovory, bylo 43, elektronickou podobu předávání informací rodičům si vybralo 44 respondentů. V tomto případě se jedná o způsob komunikace, kdy učitelky informují o pořádaných akcích a způsobu vzdělávání.

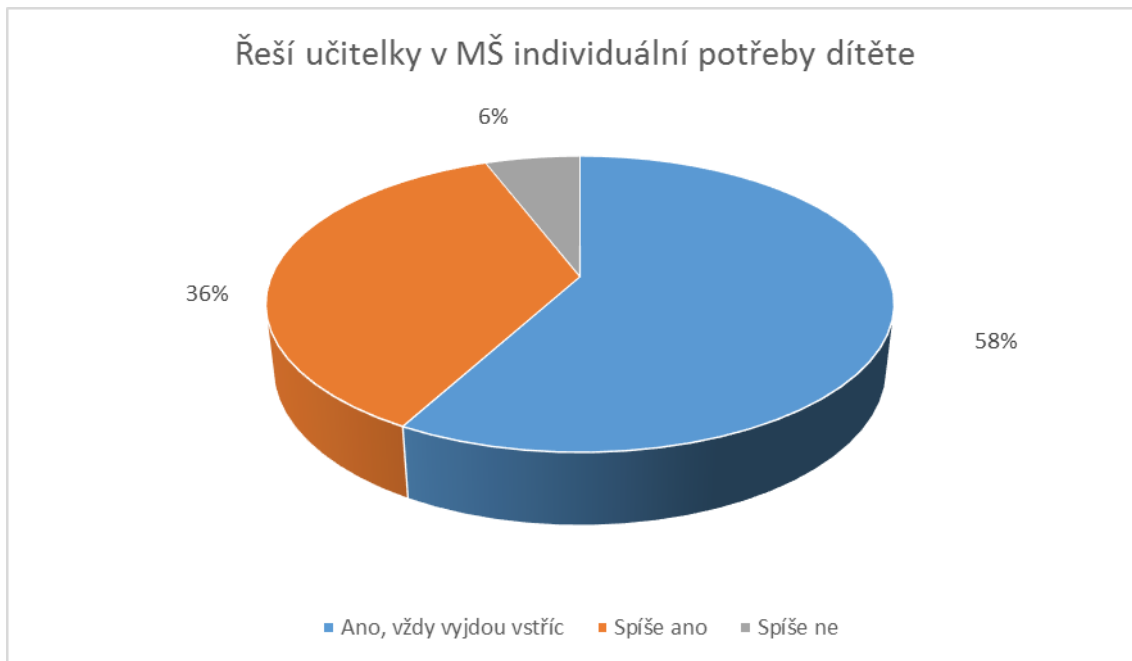
Graf č.6

b) Jak řeší učitelky v MŠ individuální potřeby rodin?

Je všeobecně známo, že řešení individuálních potřeb dítěte je součástí komunikace mezi rodičem a učitelkou. Jedná se o předávání individuálních informací o samotném dítěti. Jakým způsobem hodnotí rodiče řešení individuálních potřeb je vyhodnoceno následovně. Zde uvedlo 149 respondentů – ano, vždy vyjdou vstříc, 93 rodičů odpovědělo spíše ano, spíše ne 15 dotazujících. Žádný z respondentů nevedl, že individuální potřeby dítěte škola neřeší.

Graf č.7

Otázka č. 4 Jaký je rozdíl ve spoluúčasti rodičů na vzdělávání jejich dětí v mateřských školách ve městě a na venkově?

Pro srovnání odpovědí rodičů z městských a venkovských škol jsem použila vyhodnocení předešlého šetření. Z celkového počtu 257 respondentů se z města zúčastnilo 179 rodičů, což je 69,6 %. Z venkovských mateřských škol bylo posuzováno 78 respondentů, tj. 30,4 % rodičů.

a) Jaká je informovanost rodičů o programové náplni činností dětí?

Město – 53 respondentů uvedlo informace jako velmi podrobné, tj. 30 %

Venkov – 31 respondentů uvedlo informace jako velmi podrobné, tj. 40 %

b) Mají rodiče vlastní podněty k tvorbě programu a v jaké míře je mohou uplatnit?

Město – 149 respondentů ano, vždy se mohou zapojit, zde se jedná o 83 %.

Venkov – 71 respondentů ano, vždy se mohou zapojit, zde se jedná o 91 %.

c) V jaké míře mají rodiče možnost společně se aktivně podílet na kulturních akcích a zájmových aktivitách?

Město – 52 respondentů označilo odpověď ano, tj. 29 %.

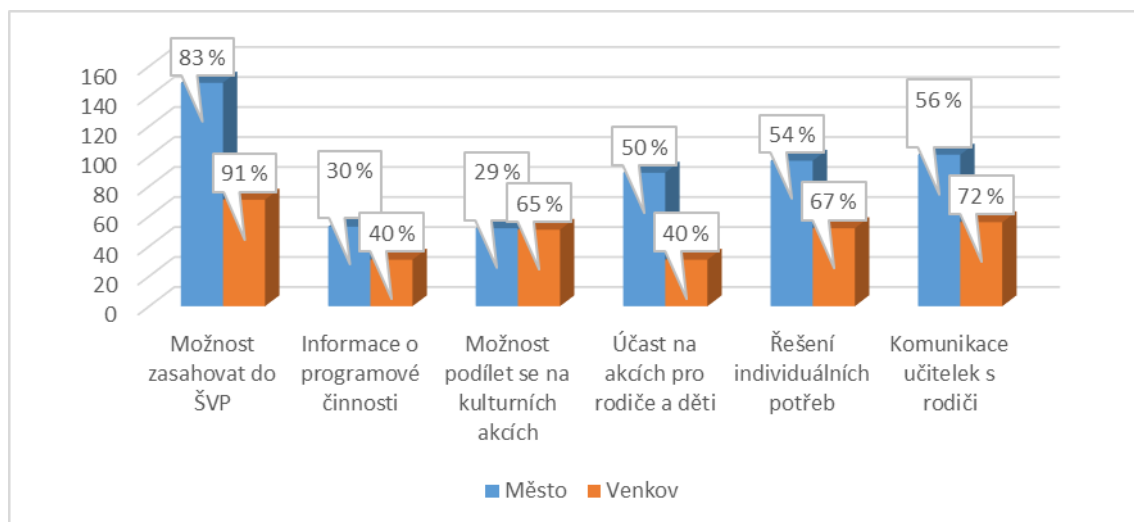
Venkov – 51 respondentů označilo odpověď ano, tj. 65 %.

d) V jaké míře se rodiče účastní společných aktivit a akcí pro děti pořádaných MŠ?
 Město – zde uvedlo 89 respondentů, že se vždy účastní těchto akcí, tj. 50 %.
 Venkov – zde uvedlo 31 respondentů, že se vždy účastní těchto akcí, tj. 40 %.

e) Jaká je komunikace učitelek s rodiči?
 Město – zde uvedlo 101 dotazovaných komunikaci jako velmi dobrou, tj. 56 %.
 Venkov – zde uvedlo 56 dotazovaných komunikaci jako velmi dobrou, tj. 72 %.

f) Jak řeší učitelky v MŠ individuální potřeby rodin?
 Město – zde uvádí 97 respondentů, že učitelky vždy vyjdou vstříc, tj. 54 %
 Venkov – zde uvádí 52 respondentů, že učitelky vždy vyjdou vstříc, tj. 67 %

Graf č. 8

5.2 Rozhovor (interview)

Následující část je věnována vyhodnocení rozhovorů s učitelkami jednotlivých mateřských škol. Před začátkem šetření, byl dán souhlas ředitelek a ředitelů škol, aby mohl být rozhovor uskutečněn. Rozhovor jsem zvolila polostrukturovaný, předem byly připraveny otázky, na které učitelky odpovídaly, avšak měly možnost se rozhovořit k tématu podle svého uvážení. Vzhledem k zachování anonymity jsou jména všech dotazovaných učitelek pozměněna. Rozhovor s pedagogy jsem uskutečnila na všech mateřských školách, ve kterých bylo provedeno i kvantitativní šetření. Pro účely šetření bylo dotazováno 9 učitelek mateřských škol, z toho 5 ve městě a 4 na venkově. Některé otázky spolu souvisejí, odpovědi se propojují, a proto jsem vybrala jen některé z nich.

Jméno	Město	Venkov	Délka praxe
Vladěna	ano	ne	33
Petra	ano	ne	28
Nela	ano	ne	21
Jana	ano	ne	30
Zuzana	ano	ne	33
Adina	ne	ano	15
Romana	ne	ano	22
Blanka	ne	ano	9
Hanka	ne	ano	18

Otázka č. 1 Jakým způsobem má Vaše MŠ ukotvenou participaci rodičů na vzdělávání ve svých Školních vzdělávacích programech?

V této oblasti se v zásadě participace neliší. Z rozhovorů vyplynulo, že na každé mateřské škole je umožněn přístup rodičů k dokumentům školy, rodiče mají možnost účastnit se vzdělávání dětí, je umožněn přístup rodičů do prostor třídy a zapojit se do her. Rodiče mají nárok na informace o svých dětech, mohou se podílet na dění školy. Každá mateřská škola se snaží být partnery rodičů a navazuje na rodinnou výchovu.

„V našem Školním vzdělávacím programu máme ukotvenou ve Spoluúčasti rodičů i pomoc při výchově dětí, pokud mají rodiče zájem, domlouváme se na společném postupu při výchově a vzdělávání. Chráníme soukromí rodiny a zachováváme mlčenlivost.“ (Blanka)

„Také, pokud rodiče mají zájem, mohou se podílet na tvorbě programů. Na škole je zřízen Klub rodičů, rodiče se schází dvakrát do roka a konzultují s ředitelkou školy a učitelkami vzdělávací nabídku, veškeré požadavky rodičů, nápady nebo připomínky.“ (Zuzka)

Otázka č. 2 Zasahují rodiče do tvorby ŠVP?

Zde se shodly všechny respondentky, že rodiče nemají připomínky a nechtějí zasahovat do tvorby programů. Tuto oblast nechávají v kompetenci pedagogického sboru. Každá škola má na webových stránkách školy svůj Školní vzdělávací program (dále jen ŠVP), rodiče mají k dispozici tento dokument k prostudování, avšak příliš se o výchovně vzdělávací práci nezajímají, podrobnosti nezkoumají.

„Rodičům stačí, že mají na nástěnkách rozpis činností a témata, kterými se v určitém týdnu děti věnují.“ (Zuzka)

„Více se rodiče zajímají o individuální informace o svých dětech, jak prospívají, jaký program mateřská škola plní, není pro ně prioritou.“ (Vladěna)

„Nestalo se mi, že by někdo z rodičů měl připomínku ke vzdělávání, rodiče vše nechávají na učitelkách.“ (Adina)

Zde mohu podotknout, že při dotazníkovém šetření rodičů vyplynulo, že převážná část rodičů si vybírá mateřskou školu pro své děti podle vhodné lokality, preference známých nebo sourozence na škole. Samotný ŠVP není prioritou při tomto výběru. Toto zjištění bylo pro mne překvapující. Z mého pohledu jsem očekávala, že rodiče více sledují jednotlivé programy mateřských škola a podle nich vybírají vhodnou mateřskou školu.

Otázka č. 3 Jaké společné aktivity s rodiči pořádáte, které se nejvíce osvědčily?

V této části se zaměřuji na společné aktivity mateřské školy a rodičů. Řada připravovaných akcí je zmiňována na všech vybraných školách jak ve městě, tak i

na venkově. Jedná se především o tvořivá odpoledne, kdy rodiče společně s učitelkami a dětmi zhotovují na určité téma různé výtvarné práce a výrobky, setkávají se spolu a mají možnost poznat druhé rodiče i kamarády svých potomků. Za další aktivitu lze považovat „loučení s předškoláky“, zahradní slavnosti či zábavná odpoledne. Také lampionové průvody, zvláště na venkovských školách nejsou výjimkou. Mimořádnou akci jsem zaznamenala na jedné městské alternativní škole, která má participaci rodičů na vzdělávání podrobně rozpracovanou.

„U nás se osvědčil Den matek a Den otců. Zvláště Den otců si tatínkové užívají. Nejprve je pro ně vytvořen komunitní kruh, kdy tatínkové vyprávějí svým dětem například zážitky z dětství a podobně. Dále je pak pro všechny připraven zábavný program na školní zahradě. Na konci roku se pořádá Den pro paní učitelku. Maminky připraví pohoštění, soutěže a zábavný program, děti společně s rodiči vyrobí dárek pro svou oblíbenou učitelku a všichni si to opravdu užijí.“ (Zuzka)

„U nás mají rodiče asi nejraději prodejní vánoční jarmark a dílničky. Rodiče si připraví různé aktivity, které pak postupně s dětmi vykonávají. Zdobení perníčků, keramické tvoření a výroba dárečků z netradičních materiálů. Také uskutečňujeme návštěvy v domově kamarádů ze školky, kdy maminky pro všechny děti a paní učitelky připraví něco dobrého. Děti pak poznávají prostředí, ve kterém vyrůstá jejich kamarád ze školky.“ (Jana)

„Vánoční zpívání u stromku, tvořivá odpoledne, zahradní slavnosti a ostatní akce jsou pro rodiče a děti lákavou nabídkou. Nevím, že by se nějaká akce nelíbila. Téměř všichni rodiče se těchto akcí účastní.“ (Blanka)

„Naše MŠ pořádá každoročně „Martinskou slavnost“, maminky napečou koláče a rohlíčky, uskuteční se průvod za skutečným koněm, děti mají lampiony. To je pro děti velký zážitek. Také „Pohádkový les, který připravujeme společně s rodiči je velmi oblíbený. Rodiče připraví malé odměny a asistují na jednotlivých stanovištích při plnění úkolů.“ (Hanka)

Kromě zmiňovaných akcí je také důležitá pomoc rodičů při pořádání výletů a exkurzí. Šetřením jsem zaznamenala rozdíly na venkovských a městských mateřských

školách Na venkově se brigády a slavnosti pořádají ve dnech pracovního volna, zatímco na městských školách jsou veškeré akce zaměřené zpravidla na pracovní dny.

„Naši rodiče jsou velmi aktivní při brigádách. Nový nápad – vybudovat „přírodní zahradu“ nezůstal jen u myšlenky. Rodiče se sešli v hojném počtu a pomohli tak postavit pergolu pro děti a krásnou zahradu se smyslovým chodníkem, bylinkovým záhonem a záhonem, který umožňuje pozorovat motýly a různý hmyz. Sami pak dojednali termín další brigády, aby zahrada byla co nejdříve upravena.“ (Romana)

„Naši rodiče se rádi zúčastňují rozsvěcování vánočního stromu, kde si všichni společně zazpívají vánoční koledy. Scházíme se každoročně první adventní sobotu.“ (Blanka)

Otázka č. 4 Při pořádání akcí se rodiče aktivně zapojují, mají podnětné návrhy?

Z rozhovorů vyplynulo, že ve většině případů se rodiče aktivně zapojují do připravených aktivit, vyrobí občerstvení na dané akce, pomáhají při výrobě masek na karneval, opravují rozbité hračky, pomáhají při montáži nového nábytku. Také sponzorské dary ve formě výtvarného materiálu nejsou výjimečné. Samotné návrhy od rodičů, co by se mohlo uskutečnit, však od rodičů nevzejdou.

„Sami rodiče s novými podněty nepřijdou, čekají, až mateřská škola něco připraví.“ (Nela)

„Na naší škole se na začátku školního roku sejdou rodiče na schůzce, seznámí se připravenými pořady a mohou vyjádřit svá přání. Ve většině případů rodiče souhlasí s připraveným návrhem a nemají žádné připomínky.“ (Romana)

„Nové návrhy v některých případech podávají rodiče až v průběhu školního roku. Například se naskytne možnost navštívit nějakou farmu, uskutečnit exkurzi nebo zajistit kulturní pořad.“ (Vladka)

Jeden z problémů venkovských mateřských škol, který často učitelky řeší, je doprava na kulturní akce.

„U nás měli rodiče požadavek, abychom více navštěvovaly městské kulturní nabídky. Je však těžké vymyslet dopravu. MHD jezdí málo a do autobusu bychom se nevešly, když zaplatíme soukromý autobus, přijde jednotlivá akce velice draho.“ (Adina)

Pokud přijdou rodiče s nějakým požadavkem, jsou to vesměs návrhy na pořádání volnočasových aktivit, zde uvádí seznamování s angličtinou a logopedická cvičení. Z řad rodičů i vzešel požadavek na větší přípravu předškolních dětí na vstup do základní školy (grafomotorické dovednosti, početní znalosti, nácvik písma a číslic).

Otázka č. 5 Jaké řešíte nejčastější požadavky rodičů z hlediska individuálních potřeb dítěte?

V odpovědi na tuto otázku se shodly učitelky na všech typech mateřských škol. Nejsou žádné rozdíly. Nejvíce rodiče požadují individuální přístup k dítěti při sebeobsluze, pomoc při oblékání a při upevňování hygienických návyků. Další oblastí je stravování. Nejenže řada dětí neumí používat příbor a samostatně jíst, je celá škála jídel, které děti neznají, či neví. To bývá také častým požadavkem rodičů – nenutit děti do jídla. Výjimkou není ani dietní strava. Také otázka poledního spánku či odpočinku bývá zásadním tématem při komunikaci s rodiči. Řada mateřských škol řeší otázku, co s dětmi, které po obědě nechtějí spát. Ne všude jsou dostatečné prostory pro náhradní program pro děti. Je vždy v kompetenci dané školy, jak se s tímto požadavkem rodičů vypořádá.

„Na naší škole starší děti pouze odpočívají na matracích, poslechnou si pohádku a potom provozují náhradní činnosti, s kterými si upevňují různé motorické dovednosti a rozumové znalosti.“ (Vladka)

„U nás děti přechází do jiné třídy, kde mají různé kluby a tam se také podle své volby zapojují.“ (Zuzka)

„Bohužel nemáme prostory pro děti, které nespí. Řešíme to prohlížením knih na lehátku nebo u stolečků, skládáním puzzlů a jinými klidnými činnostmi.“ (Adina)

„Dětem, které nespí, nabízíme účast v některých zájmových aktivitách – hra na flétnu, tvořivá dílnička, keramická dílna a výtvarné tvoření.“ (Jana)

Otázka č. 6 V jaké míře se rodiče zapojují do společných aktivit?

Z rozhovorů vyplynulo, že účast je ovlivněna spíše individuální nabídkou činností. V některých případech (jedná se o tvořivé dílničky a tvořivá odpoledne) se

účastní většina rodičů. Naopak na karneval, kdy měli přijít i rodiče v maskách, přišla jen skupina rodičů, kteří se zapojují do všech činností.

„Myslím si, že malou účast ovlivnil ostych rodičů. Rodiče raději přihlížejí, než by sami byli aktéry, stydí se převléci se za nějakou karnevalovou postavičku.“ (Vladka)

Neméně častým problémem zvláště na venkovských mateřských školách se jeví časová tíseň rodičů. Vzhledem k tomu, že téměř většina rodičů dojíždí do práce do města, je velice složité propojit zaměstnání, dojíždění a aktivity na MŠ.

„U nás je to časově náročné, neboť rodiče pracují ve městě, nestačí se dostat včas do školky na začátek plánované akce. Pokud oddálíme začátek, přijdou rodiče s tím, že je to příliš pozdě a chvátají domů. Je to individuální.“ (Adina)

Se svou zkušeností a ojedinelým postřehem přišla jedna paní učitelka.

„Zajímavé je, že když se jedná o akci zaměřenou na tvoření, nepřijdou rodiče méně šikovných a zručných dětí. Jakoby měli strach, že činnosti děti nezvládnou. Při tom si myslím, že nejde o dovednost dětí, ale chuť rodičů strávit s dětmi příjemné odpoledne. Nezáleží na skutečném výsledku.“ (Jana)

Otázka č. 7 Co Vám jako učitelkám chybí při spoluúčasti rodičů, co byste přivítaly?

Z rozhovorů vyplynulo, že převážná část učitelek postrádá samostatnou aktivní účast rodičů při plánování jednotlivých aktivit. Rodiče jsou vesměs pasivními partnery a do výchovně vzdělávací práce pedagogů příliš nezasahují. Pokud je dán podnět ze strany mateřské školy, rodiče se rádi zúčastní, avšak samostatnou aktivitu nevyhledávají.

„Myslím si, že chybí rodičům větší aktivita a nápaditost.“ (Adina)

„Nejvíc postrádám nové návrhy od rodičů, jejich samostatnost.“ (Romana)

„Asi nejvíc mi chybí nápady od rodičů.“ (Hanka)

„Nejvíce mi chybí aktivní účast při pořádaných akcích. Nestačí se jen zúčastnit, přijít, sednout si a něco vytvořit. Často mi chybí klasická spolupráce.“ (Vladka)

„Co mi chybí? Nabídka toho, čím by rodiče mohli obohatit svět dětí, například poznat jejich profese.“ (Nela)

Častým problémem je i neseznámení se s činnostmi ve škole, rodiče nesledují aktuální informace o dění a často zmeškají svým pozdním příchodem připravené programy.

„Asi největším problémem je, že někteří rodiče nesledují pozvánky, nástěnky a webové stránky. Není ojedinělým případem, že rodiče se dozvídají o akci v daný den od svých dětí nebo jiných rodičů.“ (Jana)

Objevilo se i vyjádření nedostatečné ochoty spolupracovat při výchově dítěte nebo podílet se na přípravě pomůcek pro ně, respektovat řád MŠ.

„Pomoc při jednotném působení na dítě, v některých případech respektovat školní řád.“ (Petra)

„Ochota rodičů při nošení určitých pomůcek potřebných k činnostem. Tvrdý chléb do krmelce, prázdná sklenice na pracovní činnosti a podobně.“ (Blanka)

Jedna z pedagogů vidí chybu i u MŠ.

„Vidím to spíše jako rezervu ze strany učitelek. Dát rodičům větší prostor při vytváření programu, aktivit, nabídnout podněty. Myslím si, že rodiče by sami navrhli něco nového.“ (Zuzka)

6 DISKUZE

Jak naznačuje název mé bakalářské práce, hlavním cílem bylo zmapovat, jakým způsobem rodiče participují na vzdělávání v mateřské škole. Z informací, které jsem z mého výzkumného šetření získala, se pokusím nastínit výsledky.

Na otázku **Jak se rodiče podílejí na tvorbě programu školy a jaký zájem o to mají**, z výzkumného šetření vyplynuly následující souvislosti. Převážná část rodičů hodnotí informovanost o programové náplni jako dostatečnou, dokonce jedna třetina respondentů ji považuje za velmi podrobnou. Z rozhovorů s učitelkami vyplývá, že se mateřské školy snaží navázat s rodiči partnerský vztah. Význam tohoto častého výrazu osvětluje Rabušicová et al, (2004, s. 34) „*V jeho rámci se učitelé snaží potlačovat svou roli odborníků a přijímat pohledy rodičů jako obohacení pro svou práci.*“ Rodiče jsou vždy vítáni, mají možnost vstoupit do třídy, zúčastnit se hry svých dětí. O programu a všech činnostech v MŠ jsou rodiče informováni. Z dalšího šetření je zřejmé, že na všech dotazovaných mateřských školách se mohou rodiče podílet na tvorbě programu příslušné mateřské školy, což je ukotveno v jejich programech. Přesto se zde učitelky shodují na tom, že uvedenou možnost rodiče nevyužívají. Samotní rodiče nevedli žádné podněty a návrhy, ačkoli k tomu byli vyzváni. Výsledky výzkumného šetření ukazují, že rodiče nepovažují program za příliš důležitý a odbornou práci vkládají do rukou pedagogů. Překvapujícím zjištěním bylo, že pro respondenty není prioritou při výběru mateřské školy Školní vzdělávací program, ale převážná část rodičů vybírá MŠ dle vhodné lokality, popřípadě na základě doporučení známých.

Na otázku **Jak se rodiče podílejí na realizaci programu školy a jaký zájem o to mají**, z výzkumného šetření vyplynulo následující. Rodiče mají možnost nabídnout sami aktivity a kulturní akce pro děti, mohou se zapojit do příprav a sami aktivně přispět svými podněty. Převážná část rodičů je s nabídkou akcí a aktivit velmi spokojena a stačí jim nabídka ze strany MŠ. Samotná účast na jednotlivých akcích, kterou respondenti vyhodnotili, svědčí o tom, že téměř všichni rodiče na připravené akce vždy rádi přijdou nebo se zúčastní, pokud jim v tom nebrání jiný program. Jak se zmiňuje Lažová (2013, s. 27) o společných akcích „*Splňují jednu zásadní skutečnost – všichni zúčastnění mají možnost se potkat, blíže se seznámit, prožít spolu hezké chvílky.*“ Z odpovědí učitelek

vyplývalo, že těchto aktivit se zúčastňuje převážná část rodičů, avšak podněty vychází téměř jednoznačně z řad učitelek. V tomto případě učitelkám chybí ze strany rodičů větší kreativita i aktivita a vidí v tom rezervu do budoucna. Akcí, které mateřské školy pořádají pro děti a rodiče, je celá škála. Tvořivé dílny a setkání, Zahradní slavnosti, Rozloučení s předškoláky, lampionové průvody, vánoční posezení a jarmarky, opékání uzenin u ohně, Martinské slavnosti, Letní slavnosti, Pohádkový les a další. Také Rabušicová (2004) ve svém výzkumu upozorňuje na některé pozoruhodné aktivity rodičů a školy (jazzové koncerty, vedení školního časopisu, zpívání u ohně atd.).

Výzkumným šetřením na otázku **Jaká je komunikace učitelek s rodiči** vyplývalo, že komunikace je na velmi dobré či spíše dobré úrovni, jen šest rodičů uvedlo komunikaci jako nedostačující. Svobodová (2010) zdůrazňuje nezbytnost komunikace mezi rodiči a učitelkami, neboť zvláště pozitivní informace utužují vztahy mezi nimi a dodávají pocit uspokojení. Výsledky šetření odhalily, že nejvíce rodiče upřednostňují předávání informací v podobě nástěnek a informačních tabulí. Jako další efektivní způsob komunikace zvolili respondenti individuální pohovory. Někteří rodiče by uvítali elektronické předávání informací, které se v současné době na mateřských školách často provozuje. V oblasti individuální komunikace s rodiči lze podotknout, že rodiče jsou přesvědčeni, že učitelky vždy vyjdou vstříc nebo jsou vstřícné ve většině případů. Na základě šetření rodičů i učitelek lze shodně konstatovat, že individuální potřeby řeší učitelky a rodiče převážně v oblasti stravování, některých dosud neupevněných hygienických návyků. Častým tématem je také odpolední spánek dětí. V současné době rodiče často vyžadují, aby byly dětem místo odpočinku nabídnuty jiné náhradní činnosti. Ne vždy se jedná o jednoduchou provozní záležitost, avšak i v této oblasti na všech dotazovaných školách je pro děti připraven jiný program. Dalšími požadavky jsou individuální pohovory v oblasti výchovných problémů, poradenského servisu a předávání informací o samotném dítěti, co umí, co rádo dělá, v čem se mu daří a v čem není úspěšné.

Z výsledků dotazníkového šetření se naskytla možnost odpovědět i na poslední otázku **Jaký je rozdíl ve spoluúčasti rodičů na vzdělávání jejich dětí v mateřských školách ve městě a na venkově?** Na základě porovnání všech odpovědí z předešlého šetření vyplývalo, že rozdíl v těchto školách se objevil. Zatímco v odpovědi na otázku

účasti rodičů na pořádaných akcích v MŠ byla účast městských respondentů větší, v ostatních případech byly hodnoceny venkovské školy jako aktivnější a spolupráci lze posoudit jako kvalitnější. Zvláště v oblasti míry uplatnění svých návrhů a možnosti se podílet na připravovaných akcích, byl rozdíl značný. Dle mého názoru je nižší účast venkovských rodičů na pořádaných akcích dána špatnou dostupností a dojížděním do zaměstnání. Zde bych chtěla zdůraznit připomínky rodičů i učitelek z jednotlivých lokalit, které se shodují. Po vyhodnocení odpovědí všech respondentů vyplynulo, že nejvíce rodičům chybí na všech MŠ kurzy cizího jazyka, řada rodičů by přivítala i logopedické poradny. Pokud porovnáme rozdíl v požadavcích rodičů z města a venkova, dle mého zjištění je dán rozdíl lokalitou MŠ. Zatímco některým respondentům z města chybí více výletů do přírody a pohybových aktivit, venkovským rodičům zase divadla, návštěva dětských center, popřípadě návštěvy solné jeskyně. K tomu bych chtěla dodat připomínku jedné učitelky venkovské školy, která si postěžovala na špatnou dostupnost na tyto akce z důvodu dopravy. Nelze chybu hledat v neochotě učitelek, ale ve finanční náročnosti těchto aktivit. Téměř většina rodičů uvedla spokojenost s mateřskou školou. To svědčí i o kvalitě dnešních mateřských škol a personálu.

ZÁVĚR

Tématem bakalářské práce je Spoluúčast rodičů na vzdělávání v mateřské škole. V teoretické části jsem se zabývala charakteristikou dnešní rodiny, výchovou předškolního dítěte v rodině. Vývoj současné mateřské školy a rodiny je dnes častým tématem diskuze. Dnešní mateřská škola se snaží o jiný přístup k rodičům, než tomu bylo v dřívějších dobách. Její proměny, spoluúčast rodičů na vzdělávání v mateřské škole, legislativní zastoupení v programech mateřských škol a v neposlední řadě osvětlení participace v některých typech alternativních škol, to vše je podstatou teoretické části.

Cílem mé bakalářské práce bylo zjistit, jakým způsobem rodiče participují na vzdělávání v mateřské škole. Ke svému výzkumnému šetření v praktické části jsem si vybrala město České Budějovice a okolní obce. Sběr dat byl uskutečněn na pěti mateřských školách ve městě, z toho dvě byly s alternativními programy. V okolí Českých Budějovic jsem si vybrala čtyři venkovské mateřské školy. Ke svému výzkumu jsem použila smíšené šetření, kvantitativní i kvalitativní. Pro účely kvantitativního šetření jsem použila 257 respondentů, kterým byl předložen dotazník. Rodiče vybraných škol měli možnost anonymně odpovědět na šestnáct otázek. S jednotlivými daty jsem pak dále pracovala a vyhodnotila odpovědi na zadané otázky. Ke kvalitativnímu šetření jsem zvolila metodu rozhovoru (interview) s učitelkami mateřských škol. Celkově bylo dotazováno 11 učitelek v Českých Budějovicích a okolních obcích.

Prostřednictvím výzkumného šetření jsem chtěla nastínit dnešní pohled rodičů na mateřskou školu, jakým způsobem jsou rodiče ochotni spolupracovat a zasahovat do vzdělávání na mateřské škole, co od učitelek očekávají. Na druhé straně jsem ponechala prostor k vyjádření opačné strany a to samotných učitelek. Jak ony vidí participaci rodičů, jak ji mají zastoupenou ve svých programech, co by chtěly změnit v této oblasti a co od dnešních rodičů očekávají ony. Vzhledem k tomu, že pracuji na mateřské škole téměř dvacet let, vidím výrazný posun ve vztazích rodiny a školy. Sama bych se ráda poučila, čím mohu vylepšit, popřípadě obohatit tuto spoluúčast já osobně.

Následně jsem posuzovala případné rozdíly na obou typech škol ve městě a na venkově. Porovnáním všech výsledků šetření vyplynulo, že venkovské mateřské školy mají užší spolupráci s rodiči a komunikace mezi školou a rodiči je na lepší úrovni. Rodiče a učitelky mají mezi sebou spíše rodinný vztah, což svědčí o větší ochotě při spoluúčasti na vzdělávání dětí v mateřské škole.

Jak bylo výše uvedeno, hlavním cílem bakalářské práce bylo zjistit spoluúčast rodičů na vzdělávání, popřípadě posoudit případné rozdíly na městských a venkovských mateřských školách. Shrnutím všech předložených dat mohu posoudit, že cíl byl naplněn.

Na závěr mé práce mohu jen konstatovat, že z návštěv jednotlivých mateřských škol jsem si odnesla cenné zkušenosti, příjemné pocity a přesvědčení, že současná mateřská škola se snaží o maximální výchovu a vzdělávání a práce učitelek funguje na profesionální úrovni. Nejdůležitější je, aby děti, které navštěvují mateřskou školu, byly spokojené a šťastné. Potom je pouze na každé učitelce, jakým způsobem tyto potřeby dětí naplní a zda dětem poskytne prostředí, do kterého se budou rády vracet.

„Má-li se dítě vyvíjet po duševní a charakterové stránce ve zdravou a společnosti užitečnou bytost, musí vyrůstat v prostředí stálém, citově příznivém, vřelém a přijímacím.“

Z. Matějček

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

ČÁBALOVÁ, Dagmar. *Pedagogika*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011. 272 s. ISBN 978–80–247–2993–0.

ČÁP, Jan. *Psychologie pro učitele*. Vyd.1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1980. 381 s.

GARDOŠOVÁ, Juliana a Lenka DUJKOVÁ et al. *Vzdělávací program Začít spolu: metodický průvodce pro předškolní vzdělávání*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2012. 160 s. 160. ISBN 978-80-262-0106-9.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Vyd. 1. Brno: Paido, 2000. 207 s. ISBN 80-859-3179-6.

HAVLÍNOVÁ, Miluše a Eliška VENCÁLKOVÁ. *Kurikulum podpory zdraví v mateřské škole*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2008. 224 s. ISBN 978-80-7367-487-8.

HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. 280 s. ISBN 978-80-247-1168-3.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2008. 407 s. ISBN 978-80-7367-485-4.

HORKÁ, Hana a Zora SYSLOVÁ. *Studie k předškolní pedagogice*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2011. 121 s. ISBN 978-802-1054-677.

JANIŠ, Kamil a Irena LOUDOVÁ. *Vybraná témata z teorie výchovy (studijní opora)*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011. 162 s. ISBN 978-80-7435-113-6.

JEŘÁBKOVÁ, Blanka. *Mateřská škola jako životní prostor I*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1993. 232 s. ISBN 80-210-0830-X.

JŮVA, Vladimír et al. *Základy pedagogiky pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido, 2001. 118 s. ISBN 80-85931-95-8.

KRAUS Blahoslav a Věra Poláčková et al. *Člověk – prostředí- výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. 199 s. ISBN 80-7315-004-2.

KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008. 215 s. ISBN 978-807-3673-833.

LAŽOVÁ, Ladislava. *Mateřská škola komunikuje s rodiči: výměna informací*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2013. 136 s. ISBN 978-80-262-0378-0.

MALACH, Josef. *Teorie metodiky výchovy*. Vyd. 2. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského v Praze, 2010. 248 s. ISBN 978-80-86723-93-8.

- MAŇÁK, Josef a Jiří PROKOP. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a psychologie: příspěvek ke vzdělávání učitelů*. Brno: Paido, 1998. 191 s. ISBN 80-85931-58-3.
- MATĚJČEK, Zdeněk. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*. Vyd. 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992. 223 s. ISBN 80-04-25236-2.
- MERTIN, Václav a Ilona GILLERNOVÁ. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010. 248 s. ISBN 978-80-7367-627-8.
- OPRAVILOVÁ, Eva a Jana KROPÁČKOVÁ. *Studijní texty k předškolní pedagogice s úvodem do pedagogiky*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2005. 87 s. ISBN 80-729-0251-2.
- PELIKÁN, Jiří. *Výchova jako teoretický problém*. Vyd. 1. Ostrava: Amosium, 1995. 234 s. ISBN 80-854-9827-8.
- PRŮCHA, Jan. *Srovnávací pedagogika*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2006. 264 s. ISBN 80-7367-155-7.
- PRŮCHA, Jan. *Vzdělávání a školství ve světě: základy mezinárodní komparace vzdělávacích systémů*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1999. 319 s. ISBN 80-717-8290-4.
- PRŮCHA, Jan.(ed.). *Pedagogická encyklopedie*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2009. s. 936. ISBN 978-80-7367-546-2.
- PRŮCHA, Jan a Soňa KOŤÁTKOVÁ. *Předškolní pedagogika: učebnice pro střední a vyšší odborné školy*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2013.184 s. ISBN 978-80-262-0495-4.
- PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ Eliška a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2003. 322 s. ISBN 80-7178-772-8.
- RABUŠICOVÁ, Milada et al. *Škola a (versus) rodina*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2004. 176 s. ISBN 80–210–3598–6.
- Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*, Praha: VUP, 2004.
- RÝDL, Karel a Eva ŠMELOVÁ. *Vývoj institucí pro předškolní výchovu (1869 – 2011)*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. 222 s. ISBN 978–80–244–3033–1.
- SKUTIL, Martin. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011. 254 s. ISBN 978-80-7367-778-7.
- SOBOTKOVÁ, Irena. *Psychologie rodiny*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001. 176 s. ISBN 80-7178-559-8.
- STŘELEČEK, Stanislav et al. *Kapitoly z teorie a metodiky výchovy*. Brno: Paido, 1998. 189 s. ISBN 80-859-3161-3.
- SVOBODOVÁ, Eva et al. *Vzdělávání v mateřské škole: Školní a třídní vzdělávací program*. Vyd.1. Praha: Portál, 2010. 168 s. ISBN 978–80–7367–774–9.

SYSLOVÁ, Zora. *Profesní kompetence učitele mateřské školy*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2013, s. 158. ISBN 978-80-247-4309-7.

ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ et al. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007. 384 s. ISBN 978-80-7367-313-0.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 Polostrukturovaný dotazník

Příloha č. 2 Polostrukturovaný rozhovor (otázky pro učitelky)

Příloha č. 3 Seznam grafů

Příloha č. 4 Fotografie ze společných aktivit rodičů a dětí
(pořízené se souhlasem mateřských škol)

DOTAZNÍK

SPOLUÚČAST MŠ A RODINY

Jmenuji se Ivana Kahounová, jsem studentkou 3. ročníku Pedagogické fakulty v Českých Budějovicích a studuji obor Učitelství pro MŠ. Tento dotazník bude použit jako podklad pro zpracování mé bakalářské práce. Smyslem této práce je vyhodnotit spoluúčast rodičů a MŠ při výchovném působení na dítě a využít poznatky ke zkvalitnění této spolupráce. Výsledky budou zpracovány anonymně. Pokud jste ochotni odpovídat, zakroužkujte zvolenou variantu, nebo doplňte příslušnou odpověď.

Věk rodiče

- do 25 let
- do 35 let
- 35 a více

Pohlaví

- muž
- žena

Nejvyšší dosažené vzdělání

- základní
- vyučen/a
- střední s maturitou
- vysokoškolské

Rodina žije

- město
- venkov

V případě připomínky k tvorbě Školního vzdělávacího programu máte možnost s učitelkami spolupracovat.

- ano vždy
- pouze v některých případech (ve kterých).....
- spíše ne
- nemám žádné návrhy
- učitelky nemají zájem o nové návrhy

Informace o programové náplni činností dětí jsou

- velmi podrobné
- dostatečné
- spíše nedostatečné
- nedostatečné

Účastníte se plánovaných akcí pro rodiče a děti pořádaných MŠ

- ano, vždy si udělám čas
- ano, pokud nemám jiný program
- spíše nepravidelně
- neúčastním se

Mají rodiče možnost společně se podílet a zasahovat do dění v MŠ (kulturní akce, zájmové kroužky apod.)

- ano
- spíše ano
- spíše ne
- ne

Komunikace učitelek s rodiči je podle Vás

- velmi dobrá
- spíše dobrá
- spíše nedostatečná
- nedostatečná
- špatná

Řeší učitelky v MŠ individuální potřeby Vašeho dítěte

- ano, vždy vyjdou vstříc
- spíše ano
- spíše ne
- ne

Při podávání informací MŠ rodičům upřednostňujete

- nástěnky a informační tabule
- schůzky rodičů
- individuální rozhovory
- elektronickou formu (email, newsletter, webové stránky)
- jiný způsob (prosím, uveďte)

Přístup učitelek k Vaším dětem je

- spíše rodinný
- kamarádský
- dobrý
- odměřený
- špatný

Na základě pravidelné docházky dítěte do MŠ je Vaše dítě samostatnější

- určitě ano
- spíše ano
- spíše ne
- určitě ne
- neumím posoudit

Ptáte se dítěte denně na to, jak prožilo den v MŠ

- ano pravidelně
- příležitostně
- podle nálady
- spíše ne
- ne

Pokud pomínete současnou ztíženou dostupnost MŠ, při výběru MŠ je pro Vás rozhodující

- Školní vzdělávací program školy, nabídka kulturních akcí a kroužků
- výhodná lokalita MŠ
- sourozenec na MŠ
- reference známých

jiný důvod (prosím vypište).....

Co dle Vašeho názoru chybí ve vzdělávací práci na MŠ - náměty, připomínky (zde prosím vypište)

.....

Děkuji Vám za Vaši trpělivost a čas při vyplňování dotazníku.

POLOSTRUKTUROVANÝ ROZHOVOR

Otázky pro učitelky

1. Jakým způsobem je spoluúčast rodiny a MŠ zaznamenána ve Vašem ŠVP ?
2. Jaké společné aktivity pořádá MŠ pro rodiče a děti?
3. Způsob, jakým prezentujete tyto aktivity (pozvánky, webové stránky, individuální rozhovory...).
4. Co se nejvíce osvědčilo z nabídnutých aktivit, jaké činnosti se rodiče nejraději zúčastňují?
5. Jak se rodiče zapojují - většina rodičů
 - náhodně podle chuti, času, druhu akce
 - jen určitá část rodičů (stále stejná skupina rodičů)
6. Jakým způsobem se rodiče zapojují (přímá účast, výroba masek, příprava pomůcek, příprava pohoštění, nabídka spoluúčasti při dozoru, exkurze apod.)?
7. Při plánování akcí rodiče participují, mají podnětné návrhy, domlouváte se s rodiči před pořádáním aktivit?
8. Uvedené společné aktivity pořádáte – v pracovních dnech, ve dnech pracovního volna, popřípadě o prázdninách?
9. Jaké jsou nejčastější požadavky rodičů z hlediska individuálních potřeb dítěte (spánek, oblékání, jídlo, hygienické návyky, jiné příklady)?
10. Požadují rodiče zájmové aktivity (kroužky) a popř. jaké?
11. Zasahují rodiče do tvorby Školního vzdělávacího programu, mají připomínky k výchovně vzdělávací práci?
12. Co Vám, jako učitelkám chybí při spoluúčasti rodičů (ochota rodičů, nápady, aktivní účast při pořádaných akcích, jiné připomínky)?

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1 Informace o programové náplni činností.....	35
Graf č. 2 Spolupráce na ŠVP.....	36
Graf č. 3 Možnost podílet se na aktivitách	37
Graf č. 4 Účast na akcích pro rodiče a děti	38
Graf č. 5 Jaká je komunikace učitelek s rodiči	39
Graf č. 6 Jaký druh komunikace rodiče upřednostňují	40
Graf č. 7 Řeší učitelky v MŠ individuální potřeby dítěte	41
Graf č. 8 Rozdíl ve spoluúčasti rodičů na vzdělávání dětí v MŠ ve městě a na vesnici...	42

FOTOGRAFIE ZE SPOLEČNÝCH AKTIVIT

